

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İLÂHİYATÇILARIN 'TEFSİR' KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK
ALGILARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. HARUN BEKİROĞLU

HAZIRLAYAN
HALİL TURAN

MALATYA 2022

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI

**İLAHİYATÇILARIN 'TEFSİR' KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK
ALGILARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil TURAN

DANIŞMAN

Doç. Dr. Harun BEKİROĞLU

MALATYA 2022

ONUR SÖZÜ

Hazırlamış olduğum bu tezde bilimsel etik ve ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları ilkelere uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve tezimi kurallara uygun bir şekilde hazırladığımı onurumla doğrularım.

Halil TURAN

MALATYA 2022

ÖNSÖZ

Metafor, bir kavramın, düşüncenin ya da teorinin kişinin zihninde tasvir edildiği ifadelerdir. Bir başka deyişle kişinin zihninde bir kelimeyi anlam yakınlığı olan başka bir lafız ile anlamlandırma sürecidir. Bu süreç, kişinin deneyimleri ve sahip olduğu kavramsal derinliği ile mümkündür. Bireyler anlatmakta zorlandıkları bir kavramı, metafor kullanarak daha kolay ve anlaşılabilir hale getirebilir. Aynı zamanda kişiler hem kendi duygu ve düşüncelerini metaforlar ile ifade edebilir hem de karşısındaki kişilerin düşüncelerini yine metaforlar ile tanımlayabilir. Bundan dolayı metaforlar, kişilerin algı ve bakış açılarını görebilmemizi sağlayan araçlardır.

Kuran İlimleri içerisinde Tefsir'in önemli bir yere sahip olduğu aşikârdır. Tefsir, Kuran'ı Kerim'in indiriliş sürecini tamamladıktan sonra O'nu anlama ve açıklama çabalarında vücut bulmuş ve her dönemde ilgi görmüş bir ilimdir. Bu çerçevede İlahiyat Fakültelerinde de Tefsir dersleri okutulmaktadır. Kur'an Tarihi, Tefsir Usulü ve Tefsir Metinleri gibi derslerin yanı sıra seçmeli olan ve Tefsir ile ilişkili olan dersler de bulunmaktadır.

Bu araştırmada, İlahiyat öğrencilerinin ve mezunlarının Tefsir hakkında ne tür algılara sahip olduğu ve bu algılarını hangi metaforları kullanarak ifade ettikleri konusu incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, elde edilecek veriler ve bulgular ile ilgili araştırmacılara yol gösterilmesi de beklenmektedir.

Bu çalışmanın yürütülmesinde desteklerini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Harun BEKİROĞLU'na, özellikle çalışmamız için veri toplama aşamasında yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma; maddi ve manevi anlamda her daim destek olan aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Halil TURAN
MALATYA 2022

ÖZET

Bu çalışma, İlahiyat Fakültelerinde eğitim gören ve eğitim görmüş ilahiyatçıların ‘Tefsir’ kavramına ilişkin metaforik algılarını incelemeyi amaçlayan nitel bir araştırmadır. Araştırmaya çeşitli üniversitelerden toplam 200 İlahiyat öğrencisi ve mezunları katılmıştır. 133 katılımcının verileri çalışmamızda kullanılmış, 67 katılımcının verileri ise eksik veya uygun olmadığı gerekçesiyle geçersiz kabul edilmiştir.

Araştırma da veriler hazırlanan anket formu ile elde edilmiştir. Katılımcılara açık uçlu anket sorusu olarak “Tefsir ..... benzer/gibidir. Çünkü .....” sorusu yöneltilmiş ve elde edilen verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcılar toplam 133 metafor üretmiş ve bu metaforlar 8 farklı kategori altında toplanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilere göre katılımcılar 72 farklı metafor üretmişlerdir. Bu metaforlardan yüzde olarak en fazla metaforların ‘ışık’, ‘okyanus’, ‘rehber’ ve ‘güneş’ olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Metafor, Metaforik algı

ABSTRACT

The study is a qualitative research that aims to analyze the metaphoric perceptions of the theologians studying in theology faculties about the concept of “commentary”. This study is conducted with the participation of 200 students and graduates of Theology faculties. The data of 133 participants was used in our study; in addition the data of 67 participants are invalidated with the reasons of being inappropriate or insufficient.

The data of the study has been obtained with the help of a questionnaire form. “Commentary is like ..... because.....” was asked to the participants as an open-ended question; as a result, content analysis method is applied to analyze the gained data. At the result of the research, the participants came up with totally 133 metaphors and these metaphors have been collected in eight categories.

According to the obtained data, the participants produced 72 different metaphors. The most used metaphors are “light”, “ocean”, “guide” and “sun” as a percentage.

Key words: Commentary, Metaphor, Metaphoric perception

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
EKLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
1. Çalışmanın Problematığı	1
2. Problem Cümlesi	2
3. Araştırmanın Amacı	3
4. Araştırmanın Önemi	3
5. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Sistemi	3
5.1. Araştırmanın Modeli	3
5.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	4
5.3. Veri Toplama Aracı ve Toplanması	5
5.4. Verilerin Analizi	5
6. Varsayımlar	7
7. Sınırlılıklar	7
8. Tanımlar	7
BİRİNCİ BÖLÜM	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
1. Tefsir	9
1.1. Tefsirin Tanımı	9
1.2. Tefsir İlminin Konusu ve Amacı	10
1.3. Tefsirin Gerekliliği	12
1.4. Tefsir İlminin Diğer Dini İlimler İçerisindeki Yeri ve Önemi	13
2. Metafor	15
2.1. Metaforun Tanımı	15

2.2. Metafor Kullanımı ve Önemi	17
İKİNCİ BÖLÜM.....	19
BULGULAR.....	19
1. Metafor Tekniği İle İlgili Bulgular	19
1.1. “Derin Bilgi” Kategorisine Ait Bulgular.....	24
1.2. “Gerekli/Zorunlu” Kategorisine Ait Bulgular.....	26
1.3. “Araç/Alet” Kategorisine Ait Bulgular	27
1.4. “Yol Gösterici” Kategorisine Ait Bulgular	28
1.5. “Aydınlatıcı” Kategorisine Ait Bulgular.....	29
1.6. “Huzur Kaynağı” Kategorisine Ait Bulgular	30
1.7. “Gizli Bilgi” Kategorisine Ait Bulgular.....	31
1.8. “Değerli” Kategorisine Ait Bulgular.....	32
2. Bulguların Bazı Kriterlere Göre İncelenmesi.....	33
2.1. Katılımcıların Cinsiyet Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular	34
2.2. Katılımcıların Üniversite Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular.....	34
2.3. Katılımcıların Fakülte/Bölüm Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular	37
2.4. Katılımcıların Öğrenim Yılı Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular	38
2.5. Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türlerine Göre Elde Edilen Bulgular.....	39
2.6. Katılımcıların Meal Okuma Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular	40
2.7. Katılımcıların Herhangi Bir Tefsir Eserine Başlama veya Okuma Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular	41
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	43
1. Metafor Tekniği İle İlgili Sonuç ve Tartışma.....	43
1.1. “Derin Bilgi” Kategorisine Ait Sonuçlar	43
1.2. “Gerekli/Zorunlu” Kategorisine Ait Sonuçlar.....	44
1.3. “Araç/Alet” Kategorisine Ait Sonuçlar.....	44
1.4. “Yol Gösterici” Kategorisine Ait Sonuçlar.....	44
1.5. “Aydınlatıcı” Kategorisine Ait Sonuçlar.....	45
1.6. “Huzur Kaynağı” Kategorisine Ait Sonuçlar	45
1.7. “Gizli Bilgi” Kategorisine Ait Sonuçlar.....	45
1.8. “Değerli” Kategorisine Ait Sonuçlar.....	45
2. Bulguların Bazı Kriterlere Göre Değerlendirilmesi	46
2.1. Katılımcıların Cinsiyet Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar	46

2.2. Katılımcıların Üniversite Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar.....	46
2.3. Katılımcıların Fakülte/Bölüm Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar	46
2.4. Katılımcıların Öğrenim Yılı Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar.....	47
2.5. Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türlerine Göre Elde Edilen Sonuçlar	47
2.6. Katılımcıların Meal Okuma Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar	47
2.7. Katılımcıların Herhangi Bir Tefsir Esrine Başlama veya Okuma Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar.....	47
3. Öneriler	48
KAYNAKÇA.....	49
EKLER	51

TABLULAR LİSTESİ

- Tablo 1.** *Araştırmaya Katılanların Cinsiyet Dağılımı*
- Tablo 2.1.** *Katılımcıların tefsir kavramına ait metafor, frekans ve yüzdeler*
- Tablo 2.2.** *Elde Edilen Veriler İle Oluşan Kategoriler*
- Tablo 2.3.** *“Derin Bilgi” kategorisine ait metaforlar*
- Tablo 2.4.** *“Gerekli/Zorunlu” kategorisine ait metaforlar*
- Tablo 2.5.** *“Araç/Alet” kategorisine ait metaforlar*
- Tablo 2.6.** *“Yol Gösterici” kategorisine ait metaforlar*
- Tablo 2.7.** *“Aydınlatıcı” kategorisine ait metaforlar*
- Tablo 2.8.** *“Huzur Kaynağı” kategorisine ait metaforlar*
- Tablo 2.9.** *“Gizli Bilgi” kategorisine ait metaforlar*
- Tablo 2.10.** *“Değerli” kategorisine ait metaforlar*
- Tablo 2.11.** *Katılımcıların Cinsiyet-Kategori Dağılımları*
- Tablo 2.12.** *Katılımcıların Üniversite-Kategori Dağılımları*
- Tablo 2.13.** *Araştırmaya Katılanların Bölüm-Kategori Dağılımı*
- Tablo 2.14.** *Katılımcıların Öğrenim Yılı-Kategori Dağılımı*
- Tablo 2.15.** *Katılımcıların Lise Türü-Kategori Dağılımı*
- Tablo 2.16.** *Katılımcıların Meal Okuma-Kategori Dağılımı*
- Tablo 2.17.** *Katılımcıların Tefsir Okumaya Başlama/Okuma-Kategori Dağılımı*

EKLER LİSTESİ

Ek-1. *İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurul Onayı*

Ek-2. *Anket Formu*

KISALTMALAR

AÖF	:	Açık Öğretim Fakültesi
a.g.e.	:	Adı Geçen Eser
c.	:	Cilt
çev	:	Çeviren
DİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
İFAV	:	Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
s.	:	Sayfa
s.a.v	:	Sallallahu Aleyhi ve Sellem
T.D.V	:	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

GİRİŞ

Kavramlar, insanoğlunun kendini ifade edebilmesi, bilgiyi hem anlaması hem de anlatabilmesi için kullandığı iletişim araçlarıdır. Günlük hayatta kavramlar farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Metaforların da çokça kullandığımız ve bir söz sanatı olarak ya da soyut olanı somutlaştırmak için konuşma dilinde yer verdiğimiz bir yöntem olduğu söylenebilir.

Tefsir ise, diğer dinî ilimler arasında müstesna bir yer edinmiştir. Bunun nedeni, dinin temel kaynağı olan Kuran'ı ve O'nun anlaşılmasını konu edinmesidir. Bu anlamda Tefsir, ulema arasında ana ilim olarak tanımlanmaktadır. Bu ilmin okuyucu ya da öğretici açısından ifade ettiği anlam ya da bu ilmin ne olduğu konusu önemli bir husustur. Bundan dolayı bir ilmin tanımının yanı sıra öğrenen ya da öğretken kişinin o ilme dair zihnindeki tasavvurun da tespit edilmesi gerekir. Bu tespit, öğretilen ilmin amaçsal niteliğini de ortaya koyma imkanı verecektir.

Bu bölümde problemin durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve bazı kavram tanımları ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

1. Çalışmanın Problematığı

Metafor, herhangi bir kelimenin kişide karşılık bulan anlamsal ifadeleridir. Yani kişinin bir kelimeyi anlamsal olarak benzer başka bir kelime ile ifade etmesidir. Bu bir zihinsel etkinliktir ve kişide kavramlara yönelik deneyimlerin veya derinliğin var olduğunun göstergesidir.

Tefsir, Müslümanların Kuran'ın indiriliş sürecini tamamladıktan sonra Kuran'ı anlama ve açıklama çabalarında vücut bulmuştur. İslam tarihinin her döneminde Müslümanlar tefsir ilmine ilgi göstermiş, âlimler bu alanda eserler vermiştir. Fatiha-Nas arası tüm sureleri tefsir eden ve elimizdeki ilk tefsir olma niteliğini elinde bulunduran Mukâtil b. Süleymân'ın (ö. 150/767) tefsirini başlangıç kabul ettiğimizde bu süreçten sonra geniş bir tefsir külliyyatının oluştuğunu ifade edebiliriz. Hatta bu alanda

müfessirlerin hayatlarını, düşünce tarzlarını, yöntemlerini derleyen geniş bir *tabakāt* teşekkül etmiştir.

Kur'an-ı Kerim, kişilerin sahip oldukları düşünce yapıları, sosyolojik etkiler gibi faktörler ile günümüze kadar çok farklı türlerde tefsir edilmeye çalışılmıştır. Bununla beraber süreç boyunca farklı isimlerle anılan çok çeşitli tefsir oluşumlarını görmek mümkündür.

Tefsirin bugünkü anlamıyla işlevi ise başlangıcında yaptığına benzer bir görevi sürdürebilme potansiyeline sahip olması ve her dönemde anlama ve yorumlama etkinliklerinin merkezinde yer almasıdır. Başlangıcından itibaren bu kimliğini ve diğer İslam ilimleri arasında öncülüğünü sürdüren tefsir, tarih boyunca önemini korumuş yaşayan bir ilimdir.

Bu çalışmada, İlahiyat eğitimi açısından bu denli öneme sahip olan Tefsir'in, özellikle İlahiyat eğitimi almış veya hali hazırda eğitim görmekte olan öğrenciler tarafından nasıl anlaşıldığının ve bu ilme karşı bakış açılarının, algılarının nasıl olduğunun tespiti, metafor tekniği kullanılarak değerlendirilmeye çalışılacaktır.

2. Problem Cümlesi

Çalışmamızın problem cümlesi, İlahiyatçıların Tefsir kavramı üzerinden *Tefsir İlmine* bakışları, Tefsir konusundaki zihinsel yapı ve oluşan alternatif sözcüklerin tespiti olarak belirlenmiştir.

Ayrıca;

1. İlahiyatçıların mezun olduğu veya hali hazırda okuduğu üniversiteleri açısından Tefsir ilmine bakış açıları,
2. İlahiyatçıların fakülte/bölümleri açısından Tefsir ilmine bakış açıları,
3. İlahiyatçıların sınıf düzeylerine veya mezun olma durumlarına göre Tefsir ilmine bakış açıları,
4. İlahiyatçıların mezun oldukları lise türüne göre Tefsir ilmine bakış açıları,
5. İlahiyatçıların Kur'an-ı Kerim meali okumalarına göre Tefsir ilmine bakış açıları,

6. İlahiyatçıların herhangi bir tefsir eserine okumaya başlaması veya herhangi bir tefsir eserini baştan sona okuması durumuna göre Tefsir ilmine bakış açılarının incelenmesi de çalışmamızın konularını oluşturmaktadır.

3. Araştırmanın Amacı

Çalışmamızın amacı; ilahiyatçıların Tefsir ilmi hakkındaki bakış açıları, zihinlerinde oluşan kavramsal yapı ve metaforik algılarını incelemektir. Çalışmamız için kullandığımız *metafor tekniği* ile tefsir kavramının zihinlerinde oluşturduğu benzetmeler, soyut veya somut çağrışımlar saptanarak Tefsir ilmi ile ilgili algılarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

4. Araştırmanın Önemi

Kur'an-ı Kerim'i anlama ve anlamlandırma açısından Tefsir ilmi önemli bir yere sahiptir. Kur'an ilimlerinin temelini Tefsir ilmi oluşturur. Kur'an'ın mesajını anlamak İslam tarihi boyunca hep ön planda olmuş ve her dönemde Tefsir çalışmaları yapılmıştır. Dönemin sosyolojik ve siyasi şartlarına göre, ayrıca düşünce yapılarının da etkisiyle farklı türlerde birçok eser yazılmıştır. Yine yapılan bu çalışmaların yanında dönemin eğitim kurumlarında tefsir eserleri okutulmuştur.

Günümüzde de benzer çalışmaların yapıldığı görülmekte ve özellikle İlahiyat Fakültelerinde de Tefsir dersi okutulmaktadır.

Bu araştırma ile ilahiyatçıların Tefsir ilmine ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla ortaya çıkartılması, kişilerin cinsiyet, Tefsir eserleri ve Kur'an-ı Kerim meali okuma gibi farklı kıstaslara göre metafor kullanma durumlarının değerlendirilmesi, Tefsir eğitimi açısından destekleyici bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Böylece uzmanlık alanı ilahiyat olan ve bu alanda akademik gelişimlerini sürdüren ya da tamamlamış bireylerin, okutulan Tefsir dersi ile zihinlerinde oluşan tasavvurun ilişkisi ve sıhhati tespit edilecektir.

5. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Sistemi

Çalışma örneklemeden oluştuğu için araştırmanın yönteminin ve veri değerlendirme sisteminin tanıtılması gerekli görülmüştür.

5.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmamızda *nitel* araştırma yöntemi olarak *olgu bilim* (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Bu bilimsel yöntem, incelediği kişilerin deneyimlerinden ve tecrübelerinden yararlanan bir araştırma yöntemidir.¹ Olgu bilim, nitel araştırma yöntemlerinin temelini oluşturan bir desendir ve bizlere bir durumu daha iyi anlamamızı sağlayacak sonuçlar için deneyimler ve örnekler sunabilir. Olgu bilim deseniyle, hakkında bilgi sahibi olmadığımız konularda fikir sahibi olunabilir. Bu konular, bir durum, bir olay, bir kavram veya bir düşünce olabilir ve bu desen tüm bu konular için kullanılabilir.²

Bu çalışmada olgu bilim yöntemi kullanılmıştır. Çalışmamızın amacı, İlahiyat öğrencilerin Tefsir ilmine bakışlarını görmek için Tefsir kavramı üzerinden zihinlerinde oluşturdukları metaforik algıları ortaya çıkarmaktır. Verilerin elde edilmesi aşamasında da metafor tekniğinden yararlanılmıştır.

5.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu çalışmamızın grubu, çeşitli üniversitelerden gönüllülük esasıyla yaptığımız ankete katılan İlahiyat öğrencileri ve mezunlarından toplam 200 kişiden oluşmaktadır. Araştırmamıza katılan öğrencilerle ilgili bilgiler aşağıda yer almıştır:

Tablo 1. *Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımı*

Değişkenler	Katılımcılar	N	%
Cinsiyet	Kız	117	58,5
	Erkek	83	41,5
Toplam		200	100

Tablo 1’de yer alan verilere göre araştırmaya katılan öğrencilerin %58,5 kız, %41,5 ise erkeklerden oluşmaktadır. Değerlendirme aşamasında 133 katılımcının anket verileri kullanılmış, kalan 67 katılımcının verileri eksik veya araştırmamıza uygun olmayan cevaplar içermesinden dolayı geçersiz kabul edilmiştir.

¹ Oya Onat Kocabıyık, "Olgubilim ve Gömülü Kuram: Bazı Özellikler Açısından Karşılaştırma", *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6 / 1 (Aralık 2015), 55-66 .

² Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011), 72.

5.3. Veri Toplama Aracı ve Toplanması

Araştırmada nitel araştırma yöntemi olan metafor tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin tercih edilme sebebi, kişilerin algılarının belirlenmesinde uygun bir yöntem olmasındandır. Benzer çalışmalar da incelendiğinde metafor tekniğinin sıkça kullanıldığı görülmektedir.

Buna göre ilahiyatçıların “Tefsir” kavramına ilişkin algılarını ölçmek amacıyla yarı yapılandırılmış açık uçlu sorunun yer aldığı bir anket hazırlanmıştır. Anket için uzman görüşü alınmış ve bu doğrultuda anket çalışması çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Araştırma, İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Etik Kurulu onay raporuna da haizdir.

Metafor tekniğinin katılımcılar üzerinde uygulanmadan önce teknik ile ilgili bilgilendirme metni uyguladığımız anketin başında yer verilmiş ve örneklerle de yöneltile sorunun nasıl cevaplanması gerektiği hakkında bilgilendirilmiştir. Katılımcılardan, analiz için kullanılacak bazı ön bilgiler istenmiş, ardından katılımcılara “Tefsir ..... gibidir. Çünkü ..... .” sorusu yöneltilmiştir. Bu şekilde çalışmamız için veriler elde edilmiştir.

5.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen bilgiler *içerik analiz yöntemi* kullanılarak değerlendirilmiştir. Buradaki amaç verilerin kavramsallaştırılması ve sonuçların ise betimlenmesi ve yorumlanmasıdır.³

İçerik analizinde değerlendirmeler yapılırken elde edilen veriler benzerlikleri ya da farklılıkları dikkate alınır. Bu sayede verilerin tasnif aşaması ve kategorilerin oluşturulması kolaylaşır.

Çalışmamız için analiz süreci öncesinde uygulanan anketin cevapları numaralandırılmış ve kategorilere ayrılarak sınıflandırılma işlemi yapılmıştır.

Metafor tekniğinde analiz işlemleri sırasında *içerik analiz* tekniği kullanılmıştır. Anket uygulamasında katılımcılardan ‘tefsir’ kavramının zihinlerinde oluşan çağrışımları nedenleriyle beraber açıklamaları istenmiş ve elde edilen metaforlar ile açıklamalar dört ayrı aşamada analiz edilmiştir.

---

³ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 75.

Verilerin kodlanması aşaması;

İçerik analizi tekniğinin ilk aşaması olan bu aşamada, araştırma sonucunda elde edilen verilerin incelenerek anlamlı bir şekilde bölümlere ayrılması ve ayrılan her bölümün kavramsal olarak ne anlama geldiğinin tespit edilmesi işlemleri yapılır. Oluşturulan her bölüm anlamlı bir kavram ile isimlendirilir yani kodlanır.⁴

Elde edilen verilerin analizi öncesinde, anket sonrası cevap kâğıtlarının numaralama işlemi yapılarak sıraya konulmuştur. Sonraki aşamada cevaplarda yer alan metaforlar ve açıklamaları farklı başlıklar altında toplanmış ve veriler sırasıyla incelenmiştir.

Kategorilerin oluşturulması aşaması;

İçerik analizi tekniğinin ikinci aşamasında, kodlama işlemi sonrasında verilerin ortak yönlerinin belirlenip anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde kategorize işlemleri yapılır. Bu işlem sırasında ortaya çıkan kategoriler ile içerisinde bulunan verilerin uygunlukları ve kategorilerin araştırmaya uygunluğu yani iç ve dış tutarlılığı dikkat edilmesi gereklidir.⁵

Katılımcılar tarafından oluşturulan Tefsir kavramıyla ilgili metaforlar yakın anlamlı olacak şekilde kodlanarak bir araya getirilmiş ve kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan kategorilerdeki metafor sayıları, frekansları ve yüzdelik değerleri de hesaplanmış ve veriler tablolastırılmıştır.

Verilerin kodlara ve kategorilere göre düzenlenmesi aşaması;

İçerik analizi tekniğinin üçüncü aşamasında, verilerin anlaşılır bir şekilde açıklanması, tanımlanması ve düzenli hale getirilmesi gerekmektedir.⁶

Bu aşamada verilerin analizinin düzenli bir sistem içerisinde olması adına elde edilen veriler kodlama ve kategorilerin oluşturulması sonrasında sistemli bir şekilde düzenlenmesi yapılmıştır.

Geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması aşaması;

Araştırmanın geçerliğini sağlamak için oluşturulan kategoriler ile altında yer alan metaforların uyumu konusunda uzman görüşü alınmıştır. Oluşturduğumuz kategoriler ile uzman kişinin görüşü karşılaştırılarak araştırmanın güvenilirliği hesaplanmıştır. Güvenirliği hesaplamak için Miles ve Huberman'ın bu konudaki formülü (Görüş

⁴ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 228.

⁵ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 237.

⁶ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 237.

birliği/(Görüş birliği+Görüş ayrılığı) x 100) kullanılmıştır. Buna göre araştırmanın güvenilirliği, (72/75 x100=) %96 olduğu görülmüştür.

Son aşamada ise anlam yakınlığı belirlenen metaforlar başlıklar altında kategorize edilmiş, gruplandırılmıştır ve tüm verilerin frekansları ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

6. Varsayımlar

Çalışmamızda araştırmacının metafor tekniği uygulamasında ön yargılı olmadığını belirtmek gerekir. Katılımcıların da, yapılan araştırmaya karşı ön yargısız olduğu düşünölmektedir.

Araştırma için örneklem grubunun evreni temsil ettiği,

Çalışma için uygulanan metafor tekniğinde katılımcılara yöneltilen soruların cevaplandırılmasında zamanın yeterli olduğu,

Araştırma için katılımcılara yöneltilen soruların araştırmaya uygun olduğu ve katılımcı seviyesinde bir zorlukta olduğu varsayılmaktadır.

7. Sınırlılıklar

Çalışmamız için verilerin toplanmasında, pandemi koşulları sebebiyle katılımcı bulma aşamasında zorluklar yaşanmış, bu sebeple yapmış olduğumuz anket çalışması, çevrimiçi olarak *Google Forms* uygulaması üzerinden çeşitli üniversitelerde okuyan İlahiyat öğrencilerine veya mezun olmuş İlahiyatçılara ulaştırılmaya çalışılmıştır. Araştırma çeşitli üniversitelerden değişken sayıdaki toplam 200 katılımcı ile sınırlıdır. Ayrıca çalışma, katılımcıların kendilerine sunulan ankete verdikleri metaforik yanıtlar ile sınırlıdır. Bu çerçevede araştırma, İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Etik Kurulu onay raporuna da haizdir.

8. Tanımlar

Çalışmanın daha sonraki safhalarında kavramsal çerçeve daha net çizilecektir. Ancak konunun problematiğinin ifade edilebilmesi için tezimizin başlığında yer alan iki önemli kavramı tanımlayarak bu kavramlarla neyi kastettiğimizi göstermek istiyoruz. Bu iki kavram *metafor* ve *tefsir* kavramları olup başlığımızda kastettiğimiz mana itibariyle tanımları ve mahiyetleri şöyledir:

Metafor: Her hangi bir kavramın kendi anlamından farklı olarak, benzer yönleriyle değişik bir kavram ile tasvir edilmesidir.

Metaforik: Metaforlar aracılığıyla ifade etme şekli.

Tefsir: “Beşer gücü nispetin de Allah’ın muradına delalet etmesi bakımından Kur’an-ı Kerim’i araştıran bir ilimdir ”⁷

---

⁷ Muhammed Abdülazim ez-Zürkani, *Menâhilü'l-İrfân Tercümesi*, çev. Ramazan Şaban (İstanbul: Beka Yayıncılık, 2015), 2/18.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; Tefsir ve metafor kavramlarına yönelik konu başlıkları yer alacaktır. Bu iki kavramın, tanımları ve mahiyetleri üzerinde durulacaktır.

1.Tefsir

Kur'an'ın rahat bir şekilde anlaşılıp, kavranabilmesi maksadı ile geliştirilen ilme tefsir diyebiliriz. Tefsir'in bir diğer adı "te'vil"dir. Söz konusu bu iki terim anlamca birbirlerine çok yakındır ancak Mâtürîdî (ö. 333/944), tefsiri peygamberimiz ve ashabın sözlerine dayandığı için gerçeklik, te'vil'i ise şahsi tercihlerin sonucu olması sebebi ile zan ile alakalı olarak yorumlamıştır. Bundan dolayı eserinin adını *Te'vilâtü'l-Kur'an* olarak belirlemiştir. Onun bu tanımlaması, bu kavramların bir daha birbirleri yerine kullanılmalarının önüne geçmiştir.⁸

1.1. Tefsirin Tanımı

Tefsirin sözlük anlamı araştırıldığında, "izah etmek" veya "açıklığa kavuşturmak" gibi anlamlar ile karşılaşılır. Furkân Suresi'ndeki şu âyette de bu şekilde kullanılmıştır: "*Müşrikler ne zaman sana itiraz için bir temsilde bulunsalar mutlaka sana gerçek durumu bildirir ve en güzel açıklamayı/tefsir yaparız.*"⁹

İlmi bir terim olarak pek çok tanımı yapılsa da genellikle "*Beşer gücü nispetin de Allah'ın muradına delalet etmesi bakımından Kur'an-ı Kerim'i araştıran bir ilimdir*" şeklinde tanımlanmıştır.¹⁰

Mâtürîdî tefsiri şu şekilde izah eder: "*Tefsir, şu kelimedden murad edilen kesin mâna şudur, Allahu Teâlâ bununla şunu kastetmiştir, şeklinde, şehadette bulunmaktır. Şayet bu manaya geldiğini gösteren kesin bir delil varsa, bu tefsir, sahih bir tefsirdir.*"¹¹

⁸ Muhsin Demirci, "Tefsirin Tanımı ve Niteliği", *Tefsir Tarihi ve Usulü*, ed. Bahattin Dartma (Eskişehir: AÖF Yayınları, 2019), 76.

⁹ Furkan suresi 25/33.

¹⁰ Zürkani, *Menâhilü'l-Irfân*, 18.

¹¹ Celaleddin es- Suyûtî, *el- İtkan fi Ulumi-l Kur'an*, çev. Sakıp Yıldız - Hüseyin Avni Çelik (İstanbul, Hikmet Neşriyat, 1987), 2/445.

Bedrüddîn ez-Zerkeşî'nin (ö. 794/1392) kanaati ise şöyledir: “*Resülüllah'a nâzil olan Kur'an'ın mânalarını açıklamak, ihtiva ettiği hükümleri çıkarmaktır. Bunu yapabilmek için; lügat, nahiv, sarf, ilmi-i beyan, usül-i fıkıh ve kıraat ilmine müracaat edilir, ayrıca sebab-i nüzul ile nâsîh-mensuh'a ihtiyaç duyulur.*”¹² Görüldüğü gibi Zerkeşî daha çok Kur'an'ı yorumlamaya yardımcı olan araçları tanımda kullanmayı tercih etmiştir.

Tefsir kavramını sade bir biçimde; “kutsal kitabımızın hükümlerini ve emirlerini, Arap dili ve edebiyatı temelinde inceleyip, verilen anlamı çıkarmaya çalışmak” olarak tanımlayabiliriz. Tefsiri gerçekleştiren şahıs, Arapça ve Arap edebiyatı ile ilintili tüm bilgiyi ve araçları kullanarak, Allah'ın kelamını ortaya çıkarmak mecburiyetindedir. Tefsir kesin deliller çerçevesinde gerçekleştirilmelidir yoksa tefsirin sağlıklı olması mümkün değildir. İlk dönemlerde tefsir denildiğinde, peygamberimiz ve sahabeden gelen sahih rivayetler akılda canlanırdı. Bu yüzden tefsir, birbirleri ile çelişkili ya da birbirlerinin alternatifi olan kavramlar için değil, ekseriyet ile tek anlamı olan bir hükmü açıklığa kavuşturmak maksadı ile yapılır. Başka bir deyiş ile tefsir kesin bir hükmün açıklığa kavuşturulması hususunda başvurulan bir yöntemdir. Tefsir Hz. Peygamber ve sahabeden aktarılanlara göre açıklama getirmeyi içerir.¹³

1.2. Tefsir İlminin Konusu ve Amacı

Tefsir, tüm ilimler içerisinde özel bir ehemmiyete sahiptir. Zira tefsirin önemi kutsal kitabı konu edinmesinden kaynaklıdır. Tefsirin asıl maksadı, Allah'ın insanoğluna bahsettiği kutsal kelamındaki gerçekleri gün yüzüne çıkartıp, inananları kurtuluş yoluna sevk etmektir. Tefsir, gayesi sebebi ile oldukça fazla önem arz eden bir faaliyettir. Tefsirdeki nasslar yalnızca muhkem olmakla kalmayıp aynı zamanda “antropomorfik” (insan biçimci) ve simgesel anlatılar da içeren “müteşabih ayetler” de barındırır. Kullanılan mecaz, kinaye ve teşbih gibi dilsel ve edebi sanatlar ile zaman içerisinde anlaşılan “kozmolojik” ayetler de vardır.¹⁴

Tefsir, üç bakımdan büyük öneme sahiptir:

¹² Suyûtî, *el- İtkan*, 2/447.

¹³ Demirci, “Tefsirin Tanımı ve Niteliği”, 58.

¹⁴ Demirci, “Tefsirin Tanımı ve Niteliği”, 76.

a. Konusu itibariyle; tefsirin konusu, her hikmetin ortaya çıkışı, bütün faziletin aslı olan, Allah'ın kelmamıdır. Kutsal kitabımızda, önceki milletler kadar sonraki milletleri de ilgilendiren kelimalar mevcuttur.

b. Amacı itibariyle; tefsirin amacı, Allah'ın kesin ve tartışmasız hükümlerine sıkı sıkıya tutunarak dünyada huzurlu bir toplum, ahirette de ebedi bir saadete erişmektir.

c. İhtiyaç duyulması itibariyle; bu fani dünya ve ahiret ile alakalı her şekildeki olgunluk, dinsel ve dünyasal ilimler ile sağlanır. Bu ilimlerin külliyatı ise temellerini Kur'an'da yer alan ilimlerden almaktadır.¹⁵

İslam ilimlerinin kendine has bir içeriği ve yöntemi bulunmaktadır. Bu içeriğin her unsuru, bir hedefe ya da amaca yöneliktir. Tıpkı pozitif bilimlerde olduğu gibi tefsir ilmini de bir amacı ya da gayesi mevcuttur. Bir ilim olarak tefsirin konusu Kur'an'ın ta kendisidir. Gayesi ise diğer ilimlerde olduğu gibi Kur'an'ın içeriğinde yer alan ve Allah'ın kelamına dayanan gerçekleri ve hükümleri açıklamak ve onu anlaşılır kılmaktır.

İslam ilimlerinde bir ilmin tanımı, konusu ve gayesi gibi niteliklerini ve diğer ilimlerden ayrışmasını sağlayan yönleri ifade eden *mevzû 'âti'l- 'ulûm* kavramını tefsire de uyarlamak mümkündür. Tefsîr ilminin de tıpkı diğer ilimler gibi bir konusu ve gayesi vardır. Onun konusu Kur'ân, amacı da Kur'ân'ın içerdiği manaları ve hakikatleri araştırıp gün yüzüne çıkarmak ve bireyin bu hakikatlere göre bir yaşam sürmesine yardımcı olmaktır.

İnsanoğlu, Dünya adı altındaki sınav ve mücadele alanında kendine yetebilecek bir varlık değildir. Yaratılış temelli amaçlar çerçevesinde, en yararlı davranış tarzlarının açıklığa kavuşturulması ve ahiret yolundaki mutluluğunu engelleyecek hususlardan uzak durulması hususunda bir aydınlatıcı, bir mürşit veya rehberdir. İnsanoğlunun sırf hisleri ve öz aklı ile yaşam serüveninde seyretmesi mümkün değildir. Bundan dolayı somut bir örneklığe de ihtiyaç duyar/*Üsve-i Hasene*. Bu örneklik ise Hz. Muhammed (s.a.v)dir.

Hz. Peygamber kendisine emanet olarak teslim edilen Allah kelamını, farklı durumlarda yakınındakilere açıklamıştır/*tebyîn*. Bu durum Kur'an'ın, yeryüzüne indiği andan itibaren sözlü ya da uygulamalı olarak tefsir edildiği anlamına da gelir. Bu durumun temel amacı, insanların hidayete ermesi maksadı ile indirilen kutsal kitabı, asıl

---

¹⁵ Suyûtî, *el- İtkan*, 2/450.

amacı ve gayesine yakışır biçimde açıklamaktır. Bu gaye ve amaç, insanoğlunun her iki dünyada da mutluluğa erişmesini sağlamaktır. İnsanların mutluluğunun anahtarı olan Kur'an, tefsir ile anlaşılır hale getirilir. Bütün bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda tefsirin bir ilim olarak önemi gözler önüne serilmektedir.¹⁶

1.3. Tefsirin Gerekliği

Dini, felsefi ve bilimsel eserler ve kaynaklar, tarihin her döneminde işinin ehli şahıslar tarafından ilgililerin anlayabilmeleri için açıklanmıştır. Söz konusu bu eserlerin açıklanmalarının yegâne sebebi çok özel prensip ve amaçlara sahip olmalarıdır. Hal böyle iken, birebir Allah'ın kelamı olarak nitelendirilebilecek olan Kur'an'ın da açıklanması elzemdir. Kur'an, müminler tarafından rahat anlaşılabilmesi maksadı ile işinin ehli zatlar tarafından tefsiri elzem olan bir kaynaktır. Tefsir, Kur'an'ı yalnız anlaşılabilir kılmaz; ona müminler tarafından daha çok bağlanılmasını sağlar. Kur'an tüm insanlığa gönderilmiş emirler ve hükümler barındırır ancak bu hüküm ve emirlerin insanlığın içinde bulunabileceği farklı, koşullara, durumlara ve muhteviyata göre uygun biçimde yorumlanması elzemdir. Öte yandan edebi bir metin olması hasebiyle Kur'an, pek çok edebi sanat da içermektedir. Bu da başlı başına tefsiri gerekli kılan bir unsurdur.¹⁷

Hız. Peygamber dönemine kadar uzanan bir tarihi bulunan tefsirin gerekliliklerini şu şekilde sıralayabiliriz;

a. Allah, Hız. Peygamber'in Kur'an'ı tefsir etmesini irade etmiştir. Hız. Peygamber Kur'an'ın gönderildiği zat olduğundan aynı zamanda onu en iyi biçimde idrak eden ve tefsir eden kişidir.¹⁸

b. Hız. Muhammed'in kendisine inen ayetleri aktardığı ilk muhataplar, *salât*, *hac*, *zihar*, *kelâle*, *cihad* gibi Kur'an da geçen fakat anlamını bilmedikleri kavramların açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç duymuşlar idi.

c. Kur'an'ın bazı hükümleri okuyucu tarafından kolaylıkla anlaşılabilirdiği gibi bazıları kolayca anlaşılammaktadır. Kur'an'da *ulûhiyet*, *nübüvvet* ve *ahiret* benzeri kavram ve konular vardır. Bu konuların yanı sıra Kur'an'da bulunan, mecaz, kinaye,

¹⁶ Demirci, "Tefsirin Tanımı ve Niteliği", 67.

¹⁷ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usulü* (Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1971), 206.

¹⁸ Maide, 5/67; Nahl, 16/44.

istiare, teşbih, kıssa, mesel, müphem ve zahiren bilinmeyen müşkil ve hafi gibi bilmeyenler için muğlâklığa sebebiyet verebilecek naslar da bulunmaktadır. Bu naslar farklı değerlendirilip yanlış anlaşılacakları için Allah'ın hükümleri de yanlış anlaşılabilir. Bu sebeple naslar tefsir edilmelidir.

d. Kur'an-ı Kerim, müminlerin kişisel ve toplumsal hayatlarında doğru yolu göstermek için hukuk, ibadet ve muamelât gibi başka temel hususları içeren temel kanunlara sahiptir. Bu durum “*O sayfalarda dosdoğru hükümler/kutub yer almaktadır*” ayetinde açıkça ifade edilmiştir.¹⁹ Taberî (ö. 310/923) ayette geçen *kutub* ifadesinin hükümler anlamında olduğu kanaatindedir.²⁰ Bu hükümleri anlamak için evvela Kur'an'dan, akabinde Hz. Peygamber'in sünnetinden ve sonrasında ashabın tecrübelerinden istifade edilmelidir.

e. Kur'an'da ilmi hakikatler içeren çokça hüküm ve ayet vardır. Kur'an'da dünya, yıldızlar, evren; yerin ve göğün yaratılması; evrenin dur durak bilmez bir şekilde genişlemesi; deniz sularının temas ettikleri yerlerde birbirine karışmamaları gibi hususlarda sayısız ayet vardır.²¹ İşte bu sebeple ayetlerin en güncel bilimsel verilerin ışığında tefsir edilmeleri gerekmektedir.

Kur'an insanlar için en temel yol göstericidir. Kur'an'ı anlamak ve anlama gayreti içerisinde bulunmak hayli elzemdir. Allah (c.c), Hz. Muhammed'e (s.a.v) ayetleri açıklığa /kavuşturma vazifesini vermiştir. Yüce Allah (c.c) en önce peygamberimizi ardından da kelimalarını kullarına aktarabilecek ilim sahibi olan yetkin müminleri bu çaba içerisinde bulunmaya davet etmiştir.²²

1.4. Tefsir İlminin Diğer Dini İlimler İçerisindeki Yeri ve Önemi

İslam ilimleri, tüm inananların Kur'an'ı tam anlamıyla kavramalarını kendine amaç edinmiştir. Kuran'ı açıklığa kavuşturmak isteyen dini ilimler arasında tefsir, hadis, fıkıh, kelim, siyer, tarih ve ahlak vardır. Bütün bu ilmi çalışmaların odağında Kur'an bulunur. Müslümanların bu ilimleri ortaya çıkarmaktaki gayeleri, Kur'an'ı doğru

¹⁹ Beyyine 98/3.

²⁰ Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid Taberî, *Câmi'u'l-beyân fî tefsîri'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türkî (Kahire: Dâru Hecr, 1422), 22/552.

²¹ Mehmet Zeki Doğan - Abdülbaki Güneş, “Tefsir Tarihine Kısa Bir Bakış”, *İlahiyat 2* (Haziran 2019), 47-66.

²² Abdülhamit Birışık, "Tefsir", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/283.

kavramaktan ve hükümlerini uygulamaktan ibarettir. Bu gaye için en çok önem arz eden ilim tefsirin kendisidir.

Tefsirin en temel işlevi, Kur'an'ın hükümlerini/*ahkâm* açıklığa kavuşturmadır. Tefsir bu gayesini gerçekleştirirken, Kur'an-ı Kerim'in yazıldığı dil olan Arapçadan ve Arapçadan vücut bulan edebi sanatlardan faydalanmıştır. Tefsirin ana gayesi Kur'an'ı açıklığa kavuşturmadır ancak tefsir ilminin elbette ana gayesinin ardından gelen başka gayeleri de vardır. Bu gayeler arasında kelam ve fıkıh gibi diğer İslami ilimlere de malzeme sağlamak vardır. Bütün ilimler arasından özellikle kelam ve fıkıh, tefsirin kendilerine temin ettiği malzemenin yorumlanması ve Kur'an'ın esaslarının farklı bağlamlara aktarılması bazında önemli görevler üstlenirler. Kelam ve fıkıh; tefsirin dilsel ve tarihsel incelemesinden ortaya çıkan sonuçları ele alıp bu sonuçları Müslümanların önüne hüküm olarak koymayı amaçlarlar. Kelam müminler için bir inanç ve yaşayış çerçevesi çizer ve çeşitli alanlarda net hükümler belirtir. Fıkıh türlü kaynaklardan mukayese vasıtası ile elde ettiği sonuçları müminlerin yaşamlarına izleyebilecekleri ameli hükümler biçiminde sunar.

Bir sonuca varmamız gerekirse kutsal kitabın anlaşılması için tefsir elde ettiği verileri, inananların günlük hayatları ile yakından ilintili kelam ve fıkıh ilimlerine sunar. Bu ilimler de elde ettikleri bu verileri kendi disiplinleri çerçevesinde yorumlayarak, Kur'an'ı baz alan İslami bir hayatın temellerini atmak maksadı ile kullanırlar. Bu gerçeğin yanı sıra şunu da ihmal etmemek gerekir; her ne kadar tefsir ilmi bu iki ilim için veriler sunsa da yapısı gereği tefsir kural koyucu bir ilim alanı değildir. Tefsirin aksine fıkıh ve kelam kendi alanları söz konusu olduğunda kural koyucudurlar ve koydukları bu kurallar Müslümanları bağlar. Ürettikleri çözümler ve bağlayıcılıkları bakımından farklılıklar gösteriyor olsalar da İslam'ın anlaşılması ve uygulanışı için hem tefsir hem de fıkıh ve kelam gibi diğer İslami ilimler üzerlerine düşenleri kendi tanımlarına paralel bir biçimde yerine getirirler. Bütün İslam ilimleri Kur'an merkezlidirler ve Kur'an'ın doğru anlaşılmasını esas alırlar ve bu amaç çerçevesinde gelişmişlerdir. Tefsir tüm İslam ilimleriyle, özellikle de fıkıh ve kelam ile iç içedir.²³

Tefsir, Kur'an-ı Kerim'in doğru anlaşılmasına yönelik sade açıklamalar getirmeyi kendine ilke edinmiştir ve bu açıklama görevini diğer ilimler ile bir ilişki içerisinde bulunarak gerçekleştirir. Tefsir ve diğer İslami ilimlerin ilişkilerinin iki temel yönü

---

²³ Demirci, "Tefsirin Tanımı ve Niteliği", 74.

vardır. İlki tefsirin, İslami ilimlerden yardım almasıdır. İkincisi ise, tefsirin özellikle fıkıh ve kelim ilimlerine katkıda bulunmasıdır. Tefsirin yardım aldığı diğer ilimler arasında hadis ve tarih vardır. Tefsir hadis ve tarih ilimlerinden, Hz. Muhammed'in ayetlere getirdiği yorum ve açıklamaları, ayetin indiği dönemin koşullarını, Kur'an ayetlerinin detaylarını ve İslam coğrafyasının tarihini öğrenmek maksadı ile faydalanır. Tefsir bazı ilimlerden fayda görürken bazılarında da fayda sağlamaktadır. Fakat normatif olmadığı için tefsirin, fıkıh ve kelimden farklı olarak ürettiği bilgilerin bir yaptırımı yoktur.²⁴

2. Metafor

İnsanlar, birbirleriyle ve dış dünya ile olan iletişimlerini sözcüklerle ve dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma etkinlikleri ile gerçekleştirmektedir. Bireyler iletişim kurabilmek için dil becerilerini etkin bir biçimde kullanmaya gereksinim duyarlar. Bireyin duyu ve düşüncelerini farklı üslup ve kalıplarla ifade edebilmesi, o dilde yer alan deyim, atasözü, benzetme, kişileştirme gibi dil öğelerini kullanmasını gerekli kılar. Tüm bu sembolik dil öğelerinin zengin bir anlam ve anlatım için gerekliliğini düşündüğümüzde 'metafor' kavramı karşımıza çıkar.²⁵

2.1. Metaforun Tanımı

Kavramlar, tanımlanırken ya da insan tarafından düşünülürken farklı kavramlarla olan ortak yönlerini çağrıştırabilir. Bundan dolayı tarifin tanımlanması için *cinse* ve *fasla* ihtiyaç vardır. *Cins*, tanımın kapsamına giren efradına cami olur. *Fasıl* ile tanımın dışında kalanlar, ayrıştırılarak dışarıda bırakılır. Böylece kavramın tanımı, orjinalliğini kazanır. Öte yandan soyut olanı, somut olanla tanımlamak da ayrı bir hususiyettir. Zira bilinmeyen, bilinmeyen ile tanımlanamaz. Örneğin, yeni öğrenilen bir kavramın özelliği aslında çok iyi bildiğimiz başka durumların özellikleriyle zihnimize canlanır ve benzetmeler oluşturabiliriz. Anlatmakta ve anlaşılmasında zor olan kavramları

²⁴ Demirci, "Tefsirin Tanımı ve Niteliği", 77.

²⁵ Pınar Girmen, *İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007), 1.

benzetme yoluyla bilinen kavramlarla anlatılabilmesi metaforların kullanımını ortaya çıkarır.²⁶

Metafor (metaphor), İngilizce bir kelimedir ve Türkçede ‘benzetme, eğretileme’, eski Türkçede ‘mecaz’, Arapçada ise ‘istiare’ kelimeleriyle karşılanmaktadır.²⁷ Metafor, anlatıma üslup güzelliği ve kolaylığı katmak, bir konuyu ya da fikri benzer özelliklere sahip başka bir şey ile istenen tanımlamayı yaparak anlatmaktır. Başka bir söylem ile metafor, anlatılmak istenen şeyi zengin bir dil ile, benzer başka kelimeleri kullanarak yapılan bir anlatım biçimidir.²⁸

Metafor, herhangi bir şeyi başka şeyler ile kıyaslamaya, benzetmeye veya anlatmaya yarayan mecazlardır.²⁹

Metafor, durumların veya olayların oluş biçimleri ve işleyiş şekilleri bakımından kişilerin düşünce dünyasına şekil veren zihinsel araçlardır.³⁰ Aynı zamanda hem kendimiz hem de başka kişiler üzerinde kalıp oluşturma araçlarıdır.³¹

Metafor, bir kalıba en az iki içeriğin sığdırılma biçimidir. Bu durum, figüratif anlam ile lafzi anlam arasında karmaşa oluşmasına sebebiyet verir. Metaforik söylemde bu iki anlam arasındaki gerilimin sonucuna da metafor denir. Gerilim diye ifade edilen şey, gerçekte ifadedeki iki anlam arasında değil, ifadelerin zıt yorumları arasındaki karşıtlıktır. Metaforik yorum ise, lafzi yorumun bu zıtlıkta yok sayılması ile ortaya çıkar. Kelimelerin geçirdiği anlam dönüşümü ile anlam genişlemesi, lafzi yorumu anlamsız ve gereksiz kılar. Bundan dolayı bir metafor, metaforik bir söylemin lafzi olarak yorumlanmasının güçleştiği bir durumda, oluşacak yeni bir yorumun yerini alır. Bu sebeple metafor, bizlere daima gerçeklik hakkında yeni şeylerden bahseder.³²

---

²⁶ Yılmaz Geçit - Gençer Gülşah, “Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi”, *Marmara Coğrafya Dergisi* 23 (Ocak 2011), 1-19.

²⁷ Julie Scott Meisami - Paul Starkey, *Encyclopedia of Arabic Literature* (London: Routledge, 1998), 2/656.

²⁸ İbrahim Hakkı Aydın, “Bir Felsefi Metafor ‘Yolda Olmak’”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 6/1 (Şubat 2006), 9-22.

²⁹ Matthew B. Miles - A. Michael Huberman, *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (California: SAGE Publications, 1994), 70.

³⁰ Pınar Arslan, “Okul Kavramına İlişkin Metaforlar”, *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama* 3/1 (Nisan 2020), 1-14.

³¹ Miles - Huberman, *Qualitative Data Analysis*, 252.

³² George Lakoff - Mark Johnson, *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil*, çev. Gökhan Yavuz Demir (İstanbul: İthaki Yayınları, 2015), 10.

“Düşünce biçimi” olarak kavramsallaştırılmış olan metafor, geleneksel olarak da mecazi dil şeklinde tanımlanmıştır. Metafor, bir nesnenin özelliklerinin başka bir nesneye benzetildiği bir dilbilimsel araçtır.³³

2.2. Metafor Kullanımı ve Önemi

Metafor kullanımı, düşünce biçimimiz, ifade şekillerimiz üzerinde biçimlendirici bir etki oluşturur. Metafor, genel olarak dünyaya bakış açımızı şekillendiren görme ve düşünme biçimi anlamına gelir. Metafor, bizi yeni konularda farklı düşünme, farklı davranma eğilimi yaratır ve farklı olasılıkları görmemizi sağlar. Farklı yorumlarla ve yeni iç görü ufkumuzu genişleterek öğeleri kavramaya çalıştığımızda metaforları kullanırız.³⁴

Metaforların, insanların günlük düşüncelerinde, söylemlerinde ve davranışlarında yer aldıklarını söyleyebiliriz.³⁵ Son zamanlarda özellikle sosyal bilimlerde de metaforlara karşı ilgi artmıştır.³⁶

Metaforlar karşılaştırmadır, ancak farklı durumlar farklı nedenlerden dolayı karşılaştırılabilir. Düşüncelerin gerçekleşmesine metaforlar yardımcı olur ve metaforlar düşünceyi, anlaşılabilir, daha zengin ve açık hale getirebilir. Metafor, anlaşılması zor ve açık olmayan düşünceleri tanımlamak için de kullanılabilir.³⁷

Genel olarak bakıldığında ifadeleri süslü bir şekilde söyleme sanatı olarak görülen metafor, aslında bundan daha fazla bir öneme sahiptir.³⁸ Metafor kullanımı, insanın dünyayı anlamasına yardımcı bir görme ve düşünme şeklidir. Metaforlar, kişilerde bilişsel bir sürecin başlamasına ortam hazırlar ve devamında kişilerde duyuşsal etkiler oluşturur. Oluşan bu iki süreç karşılıklı olarak da birbirini etkiler. Bu da metaforların kişiler üzerinde ne denli etki gücüne sahip olduğu anlamını çıkarır.

³³ Hilal Mertol Yüceil, *Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin Metaforik Algıları (Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği)* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 47.

³⁴ Gareth Morgan, *Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor*, çev. Gündüz Bulut (İstanbul: Mess Yayın, 1998), 14.

³⁵ Girmen, *İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları*, 31.

³⁶ Mustafa Çelikten, “Kültür ve Öğretmen Metaforları”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/21 (Aralık 2006), 269-283.

³⁷ Çelikten, “Kültür ve Öğretmen Metaforları”, 269-283.

³⁸ Ahmet Şaban, “Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adayların “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/2 (Haziran 2004), 131-155.

Bireyler, metaforlar sayesinde ifade edilmek istenen şeyi, daha az kelimelerle ve anlam yüklü bir dil kullanarak vurgulu bir şekilde söyleyebilirler. Yani, metaforlar ile az sözcük kullanarak daha güçlü bir anlatım söz konusudur.³⁹ Bu durum Arapça'daki az sözle çok şey söyleme sanatı olan *icâzı* çağrıştırmaktadır.

Aynı zamanda insanlar, karşılarındakilerin duygu ve düşüncelerini tanımlarken de metaforlardan yararlanmaktadır. Bu anlamda metafor, kişilerin hem dünyayı hem de kendilerini anlama şekillerini göstermektedir.⁴⁰

Son zamanlarda metaforlar, belirlenen bir problemin çözümünde araştırmacılar tarafından sıkça başvurulan bir araç durumuna gelmiştir. Bunun nedenleri olarak da; metaforların bir araştırma için alternatif yöntem olarak kullanılabilmesi, bireylerin farklı bakış açılarının tespiti için uygun bir yöntem olması, yapılan çalışmaya içerik anlamında derinlik kazandırması, araştırma sürecinde kolaylık sağlaması, bilinen gerçeklerin dışında yeni anlamların fark edilmesine olanak sunması, şeklinde sıralanabilir.⁴¹

---

³⁹ Girmen, *İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları*, 9.

⁴⁰ Girmen, *İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları*, 12.

⁴¹ Emine Seda Koç, "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleği Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15/1 (Nisan 2014), 47-72.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmada elde edilen verilerin kodlama ve kategorize işlemlerinin ardından verilerin yorumlanması bu son aşamada yapılmaktadır. Verilerin analizi için, bu aşamada araştırmacı verilere anlam kazandırmalı, neden-sonuç ilişkisine bağlı olarak açıklamalar yapmalı ve çıkarımlarda bulunmalıdır.⁴²

Bu bölümde araştırma konumuzla ilgili metafor tekniği ile yapılan anket sonucunda elde edilen bulgular incelenecektir.

1. Metafor Tekniği İle İlgili Bulgular

Katılımcıların Tefsir kavramıyla ilgili oluşturdukları metaforlar analiz edilerek öncelikle tablo haline getirilmiştir. Bu tabloda metaforlar, bu metaforların frekansları ve yüzdelik değerleri verilmiştir. Tefsir kavramıyla ilgili toplam 72 farklı metafor oluşturulmuş ve bu metaforların frekans değerleri de 133 olarak hesaplanmıştır. En az 2 ve üzeri tekrarlanan metafor sayısı 26 ve frekansları da 87 olduğu görülmüştür. Anlamsal olarak ve açıklamalar ışığında metaforlar için kategoriler oluşturulmuştur. Anket sonucunda verilen 67 farklı cevap geçersiz olarak ayrılmış ve oluşturulan kategoriler içerisinde yer verilmemiştir.

Geçerli sayılan metaforlara ait sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.1. *Katılımcıların tefsir kavramına ait metafor, frekans ve yüzdelik değerleri*

Metaforun Sırası	Metaforun Adı	Frekansı (f)	Yüzde (%)
1	Ağaç	3	2,26
2	Ağacın Kökleri	1	0,75
3	Anahtar	4	3,01
4	Anne	1	0,75
5	Ayna	4	3,01

⁴² Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 238.

6	Aynalı Bir Labirent	1	0,75
7	Ay Işığı	1	0,75
8	Bahar	1	0,75
9	Baharat	1	0,75
10	Bardak	1	0,75
11	Beyin Hücresi Nöronlar	1	0,75
12	Çiçek	2	1,50
13	Deniz	3	2,26
14	Elmas	1	0,75
15	Evin Çatısı	1	0,75
16	Fener	2	1,50
17	Gönül Zenginliği	1	0,75
18	Gözlük	1	0,75
19	Gül	2	1,50
20	Güneş	6	4,51
21	Harita	1	0,75
22	Hayat	1	0,75
23	Hayatımızın Özü	1	0,75
24	Hayatımızın Parçası	1	0,75
25	Hayatın Şifresi	1	0,75
26	Hazine	1	0,75
27	Hazine Kutusunu Açmak	1	0,75
28	Hediye	1	0,75
29	Işık	10	7,52
30	Işıldayan Fenerler	1	0,75
31	İlim	1	0,75
32	İnsan Hayatı	1	0,75
33	İnşaatın İnce İşçiliği	1	0,75
34	Kâinat	1	0,75
35	Kalp	1	0,75
36	Kandil	3	2,26
37	Kazı	1	0,75
38	Kitap	1	0,75
39	Kılavuz	2	1,50
40	Kullanma Kılavuzu	2	1,50
41	Kuyu	1	0,75
42	Lamba	2	1,50
43	Matruşka	2	1,50
44	Merak	1	0,75
45	Meyve	2	1,50
46	MihenK Taşı	1	0,75
47	Nar Taneleri	1	0,75
48	Navigasyon	2	1,50
49	Oksijen	2	1,50
50	Okyanus	8	6,02

51	Oltu Taşı Tespih	1	0,75
52	Öğretmen	4	3,01
53	Pencere	2	1,50
54	Perde	2	1,50
55	Pusula	2	1,50
56	Puzzle	1	0,75
57	Reçete	1	0,75
58	Rehber	8	6,02
59	Roman	1	0,75
60	Sözlük	4	3,01
61	Su	2	1,50
62	Şelale	1	0,75
63	Şerbet	1	0,75
64	Telefon	1	0,75
65	Teleskop	1	0,75
66	Video	1	0,75
67	Yelpaze	1	0,75
68	Yemek	1	0,75
69	Yeşil Yanan Trafik Lambası	1	0,75
70	Yol	1	0,75
71	Yol Gösterici	2	1,50
72	Yol Haritası	1	0,75
Toplam	72	133	100

Tablo incelendiğinde katılımcıların “tefsir” kavramını en fazla 10 kez tekrarlanan “ışık” kavramına benzettikleri görülmüştür. En fazla üretilen diğer metaforlar ise sırasıyla, “okyanus” , “rehber” ve “güneş” metaforlarıdır. Sadece bir kez üretilen metafor sayısı ise 46’dır.

Anket sonucunda katılımcılar tarafından üretilen ve geçerli olan metaforlar benzerlik ilişkilerine göre kategorilere ayrılmış ve elde edilen bilgiler aşağıda tablo halinde yer verilmiştir.

Tablo 2.2. Elde Edilen Veriler İle Oluşan Kategoriler

Sıra No	Kategori	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
1	<i>(Tefsirin, Kur'an-ı anlamada derin bir bilgiye sahip olması)</i>	Derin Bilgi Ağaç (3) Bardak (1) Deniz (3) Gönül zenginliği (1) İlim (1) Kâinat (1) Kalp (1) Kitap (1) Kuyu (1) Matruşka (2) Merak (1) Okyanus (8) Roman (1) Video (1) Yelpaze (1) Yol (1)	16	28	21,05
2	<i>(Tefsirin, Kur'an-ı anlamada gerekli ve zorunlu olması)</i>	Gerekli / Zorunlu Ağacın kökleri (1) Anne (1) Evin çatısı (1) Hayat (1) Hayatımızın özü (1) Hayatımızın parçası (1) İnşaatın ince işçiliği (1) Mihenk taşı (1) Oksijen (2) Su (2) Yemek (1)	11	13	9,8
3	<i>(Tefsirin, Kur'an-ı anlamada bir araç olması)</i>	Araç / Alet Anahtar (4) Ayna (4) Gözlük (1) Telefon (1) Teleskop (1)	5	11	8,3

4	Yol Gösterici (Tefsirin, Kur'an-ı anlamada yol gösterici olması)	Beyin Hücresi Nöronlar (1) Harita (1) Kılavuz (2) Kullanma kılavuzu (2) Navigasyon (2) Öğretmen (4) Pusula (2) Reçete (1) Rehber (8) Sözlük (4) Yol gösterici (2) Yol haritası (1)	12	30	22,6
5	Aydınlatıcı (Tefsirin, Kur'an-ı anlamada aydınlatıcı rolünün olması)	Ay ışığı (1) Fener (2) Güneş (6) Işık (10) Işıldayan fenerler (1) Kandil (3) Lamba (2) Yeşil yanan trafik lambası (1)	8	26	19,5
6	Huzur Kaynağı (Tefsirin, huzur ve mutluluk kaynağı olması)	Bahar (1) Baharat (1) Çiçek (2) Gül (2) Hediye (1) Meyve (2) Şerbet (1)	7	10	7,5
7	Gizli Bilgi (Tefsirin, gizli bilgileri açığa çıkartması)	Aynalı bir labirent (1) Hayatın şifresi (1) Hazine kutusunu açmak (1) Kazı (1) Nar taneleri (1) Pencere (2) Perde (2) Puzzle (1)	8	10	7,5

	Değerli				
8	(Tefsirin, Kur'an'ı anlamada değerli olması)	Elmas (1) Hazine (1) İnsan hayatı (1) Oltu taşı tespah (1) Şelale (1)	5	5	3,75
Toplam			72	133	100

Elde edilen verilerle toplam 8 kategori oluşturulmuş ve yukarıdaki tabloda bu kategorilerin metafor sayıları, frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak belirtilmiştir.

Buna göre en fazla frekansa sahip kategori %22,6 ile “Yol Gösterici” kategorisi olduğu görülmüştür. Bu kategoride 12 farklı metafor bulunmaktadır.

En az frekansa sahip kategori ise %3,75 ile “Değerli” kategorisidir ve bu kategoriye ait 5 farklı metafor olduğu görülmektedir.

Tüm kategoriler kendi içerisinde ayrı ayrı değerlendirilmiş ve kategorilere ait bazı metafor örnekleri de aşağıda sıralanmıştır.

1.1. “Derin Bilgi” Kategorisine Ait Bulgular

Bu kategoriye ait 16 farklı metafor oluşturulmuştur. Bu metaforlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2.3. “Derin Bilgi” kategorisine ait metaforlar

Sıra No	Kategori	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
1	Derin Bilgi (Tefsirin, Kur'an'ı anlamada derin bir bilgiye sahip olması)	Ağaç (3) Bardak (1) Deniz (3) Gönül zenginliği (1) İlim (1) Kâinat (1) Kalp (1) Kitap (1) Kuyu (1)	16	28	21,05

Matruşka (2)
Merak (1)
Okyanus (8)
Roman (1)
Video (1)
Yelpaze (1)
Yol (1)

“Derin bilgi” ismiyle oluşturulan bu kategorinin frekans değeri 28 olduğu görülmüştür. İki ve daha fazla frekans değerine sahip metaforlar da sırasıyla, ‘ağaç’, ‘deniz’, ‘matruşka’ ve ‘okyanus’ şeklindedir. Frekans değeri 1 olan da 12 farklı metafor vardır. En yüksek metafor frekansına sahip olan ve 8 kez tekrarlanan ‘okyanus’ metaforudur.

Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda sıralanmıştır.

“Tefsir ağaç gibidir. Çünkü sulandıkça büyür.”

“Tefsir bardak gibidir. Çünkü Kur’an-ı Kerim’i açıkladıkça yeni anlamlarla dolar.”

“Tefsir gönül zenginliği gibidir. Çünkü kişiye ve bilgiye göre değişir.”

“Tefsir kalp gibidir. Çünkü kalbin derinliklerine indikçe hakikati buluruz.”

“Tefsir kitap gibidir. Çünkü okudukça yeni kavramlarla karşılaşırız.”

“Tefsir kuyu gibidir. Çünkü içine indikçe daha da derinleşiyor.”

“Tefsir matruşka gibidir. Çünkü derine indikçe yeni şeyler öğrenilir.”

“Tefsir okyanus gibidir. Çünkü okudukça derinliği artar.”

“Tefsir okyanus gibidir. Çünkü derinlere daldıkça mana zenginleşir.”

“Tefsir roman gibidir. Çünkü okudukça ufku genişletir.”

“Tefsir yelpaze gibidir. Çünkü yelpaze düz bir nesnedir. Yelpazeyi açınca birden fazla çıkıntıları gözüktür ve bir bütün oluşturur. Tefsir de böyledir, bir anlamı var gibi gözükürken ayetlerin birden fazla anlamlara gelebildiğini gösteren ilim dalıdır.”

1.2. “Gerekli/Zorunlu” Kategorisine Ait Bulgular

Bu kategoriye ait toplam 11 farklı metafor oluşturulmuştur.

Tablo 2.4. “Gerekli/zorunlu” kategorisine ait metaforlar

Sıra No	Kategori	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
2	<i>Gerekli Zorunlu</i> (Tefsirin, Kur'an-ı anlamada gerekli zorunlu olması)	Ağacın kökleri (1) Anne (1) Evin çatısı (1) Hayat (1) Hayatımızın özü (1) Hayatımızın parçası (1) İnşaatın ince işçiliği (1) Mihenk taşı (1) Oksijen (2) Su (2) Yemek (1)	11	13	9,8

“Gerekli/Zorunlu” ismiyle oluşturulan bu kategorinin frekans değeri 13 olduğu görülmüştür. Frekans değeri 1 olan 9 farklı metafor vardır. İki ve daha fazla frekans değerine sahip metaforlar, ‘oksijen’ ve ‘su’ şeklindedir. Bu iki metaforun da frekans değerleri 2’dir.

Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda sıralanmıştır.

“Tefsir ağacın kökleri gibidir. Çünkü Kur'an-ı besler.”

“Tefsir evin çatısı gibidir. Çünkü tefsirsiz hayat çatısız eve benzer.”

“Tefsir hayatımızın parçası gibidir. Çünkü o olmadan Kur'an-ı anlayamaz ve yaşayamayız.”

“Tefsir inşaatın ince işçiliği gibidir. Çünkü onu yapmadan evin ne güzel olduğu ortaya çıkar, ne de kullanılabilir.”

“Tefsir oksijen gibidir. Çünkü hayatımızda önemli bir yere sahiptir.”

“Tefsir oksijen gibidir. Çünkü yaşam oksijensiz olmaz, İslami ilimlerde tefsirsiz olmaz.”

1.3. “Araç/Alet” Kategorisine Ait Bulgular

Bu kategoriye ait toplam 5 farklı metafor oluşturulmuştur.

Tablo 2.5. “Araç/Alet” kategorisine ait metaforlar

Sıra No	Kategori	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
3	<i>Araç / Alet</i> (Tefsirin, Kur'an-ı anlamada bir araç olması)	Anahtar (4) Ayna (4) Gözlük (1) Telefon (1) Teleskop (1)	5	11	8,3

“Araç/Alet” ismiyle oluşturulan kategorinin frekans değeri 11 olduğu görülmüştür. İki ve daha fazla frekans değerine sahip metaforlar da, ‘anahtar’ ve ‘ayna’ şeklindedir. Bu iki metaforun frekans değerleri ise 4’tür. Ayrıca frekans değeri 1 olan da 3 farklı metafor vardır.

Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda sıralanmıştır;

“Tefsir anahtar gibidir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in mesajlarını ve ayrıntılarını anlamamızda anahtar görevi görür.”

“Tefsir anahtar gibidir. Çünkü anahtar olmadan Kur'an'ın derinliklerine giden kapı aralanmaz.”

“Tefsir ayna gibidir. Çünkü doğruyu yanlış gösterir.”

“Tefsir ayna gibidir. Çünkü olanı tüm ayrıntılarıyla gözümüzün önüne serer.”

“Tefsir gözlük gibidir. Çünkü her bakışta farklı bir görüş görüyorsun.”

“Tefsir telefon gibidir. Çünkü ona baktıkça bütün bilgilere ulaşırsınız.”

“Tefsir teleskop gibidir. Çünkü görüneni daha net görmemizi sağlar.”

1.4. “Yol Gösterici” Kategorisine Ait Bulgular

Bu kategoriye ait toplam 12 farklı metafor oluşturulmuştur.

Tablo 2.6. “Yol Gösterici” kategorisine ait metaforlar

Sıra No	Kategori	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
4	<i>Yol Gösterici</i> (Tefsirin, Kur'an'ı anlamada yol gösterici olması)	Beyin Hücresi Nöronlar (1) Harita (1) Kılavuz (2) Kullanma kılavuzu (2) Navigasyon (2) Öğretmen (4) Pusulula (2) Reçete (1) Rehber (8) Sözlük (4) Yol gösterici (2) Yol haritası (1)	12	30	22,6

“Yol Gösterici” ismiyle oluşturulan bu kategorinin frekans değeri 30 olduğu görülmüştür. İki ve daha fazla frekans değerine sahip 8 farklı metafor olup bunlar sırasıyla, ‘kılavuz’, ‘kullanma kılavuzu’, ‘navigasyon’, ‘öğretmen’, ‘pusula’, ‘rehber’, ‘sözlük’ ve ‘yol gösterici’ şeklindedir. En fazla frekans değerlerine sahip metafor ise ‘rehber’ metaforudur. Ayrıca frekans değeri 1 olan 4 farklı metafor bulunmaktadır.

Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda sıralanmıştır;

“Tefsir beyin hücresi nöronlar gibidir. Çünkü Kur'an-ı daha rahat anlamamıza ışık tutar.”

“Tefsir harita gibidir. Çünkü bizi doğru yola sürükler.”

“Tefsir kullanma kılavuzu gibidir. Çünkü kılavuz olmadan eksik ya da yanlış kullanılır.”

“Tefsir navigasyon gibidir. Çünkü bize yol gösterir.”

“Tefsir öğretmen gibidir. Çünkü bir topluluğa yetersiz kaldığı noktalarda yol gösterir.”

“Tefsir reçete gibidir. Çünkü Allah'ın mesajını kafamıza göre ve yanlış anlamamızı önler, size farklı bakış açıları kazandırır.”

“Tefsir rehber gibidir. Çünkü doğru yolu bulmada bizi aracılık eder.”

“Tefsir rehber gibidir. Çünkü bize daima yol gösterir.”

“Tefsir sözlük gibidir. Çünkü ikisi de manaların ne anlama geldiğini açıklar.”

“Tefsir sözlük gibidir. Çünkü her kelimeyi birçok farklı yönüyle önümüze getirir.”

“Tefsir yol gösterici gibidir. Çünkü bildiğimiz bir yolda önderlik eder.”

1.5. “Aydınlatıcı” Kategorisine Ait Bulgular

Bu kategoriye ait toplam 8 farklı metafor oluşturulmuştur.

Tablo 2.7. “Aydınlatıcı” kategorisine ait metaforlar

Sıra No	Kategori	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
5	<i>Aydınlatıcı</i> (Tefsirin, Kur'an-ı anlamada aydınlatıcı rolünün olması)	Ay ışığı (1) Fener (2) Güneş (6) Işık (10) Işıldayan fenerler (1) Kandil (3) Lamba (2) Yeşil yanan trafik lambası (1)	8	26	19,5

“Aydınlatıcı” ismiyle oluşturulan bu kategorinin frekans değeri 26 olduğu görülmüştür. İki ve daha fazla frekans değerine sahip 5 farklı metafor vardır ve bunlar sırasıyla, ‘fener’, ‘güneş’, ‘ışık’, ‘kandil’ ve ‘lamba’ şeklindedir. En fazla frekans değerlerine sahip metafor ise ‘ışık’ metaforudur. Ayrıca frekans değeri 1 olan 3 farklı metafor bulunmaktadır.

Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda sıralanmıştır;

“Tefsir ay ışığı gibidir. Çünkü gecenin karanlığını, bilinmezliğini aydınlatır.”

“Tefsir fener gibidir. Çünkü ayetleri açıklayıp, anladıkça hayatımız aydınlanır.”

“Tefsir güneş gibidir. Çünkü her bilinmeyen bir aydınlığı vardır.”

“Tefsir güneş gibidir. Çünkü gizli-açık her şeyin görünmesi için güneşin ışıklarına ihtiyaç duyarız. Kur'an-ı Kerimde yer alan gizli-açık her ifadenin anlamını bilebilmemiz için de tefsire aynı şekilde ihtiyaç duyarız.”

“Tefsir ışık gibidir. Çünkü yolumuzu aydınlatır.”

“Tefsir ışık gibidir. Çünkü önümüzü görmemizi sağlar.”

“Tefsir ışık gibidir. Çünkü ayetlerdeki bazı müphem olan yerleri aydınlatır ve bizim daha net anlamamızı, görmemizi sağlar.”

“Tefsir kandil gibidir. Çünkü Kur’an-ı bizlere aydınlatır.”

“Tefsir lamba gibidir. Çünkü onu okudukça aydınlanırsınız.”

1.6. “Huzur Kaynağı” Kategorisine Ait Bulgular

Bu kategoriye ait toplam 7 farklı metafor oluşturulmuştur.

Tablo 2.8. “Huzur Kaynağı” kategorisine ait metaforlar

Sıra No	Kategori	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
6	Huzur Kaynağı (Tefsirin, huzur ve mutluluk kaynağı olması)	Bahar (1) Baharat (1) Çiçek (2) Gül (2) Hediye (1) Meyve (2) Şerbet (1)	7	10	7,5

“Huzur Kaynağı” ismiyle oluşturulan bu kategorinin toplam frekans değeri 10 olduğu görülmüştür. İki ve daha fazla frekans değerine sahip 3 farklı metafor vardır, bunlar sırasıyla, ‘çiçek’, ‘gül’ ve ‘şerbet’ şeklindedir. Bu metaforların frekans değerleri ise 2’dir. Ayrıca frekans değeri 1 olan 4 farklı metafor bulunmaktadır.

Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda sıralanmıştır;

“Tefsir bahar gibidir. Çünkü ilerledikçe sıcaklığı hissedilir.”

“Tefsir baharat gibidir. Çünkü yemek nasıl baharat ile lezzetlenir ise tefsir de hayatı tatlandırır.”

“Tefsir çiçek gibidir. Çünkü açtıkça güzelleşir.”

“Tefsir çiçek gibidir. Çünkü okudukça, Kur’an-ı anladıkça için ferahlar ve huzur dolar.”

“Tefsir gül gibidir. Çünkü güle bakınca huzura kavuşturur.”

“Tefsir hediye gibidir. Çünkü heyecanla açılır ve sonunda huzur, mutluluk sağlar.”

1.7. “Gizli Bilgi” Kategorisine Ait Bulgular

Bu kategoriye ait toplam 8 farklı metafor oluşturulmuştur.

Tablo 2.9. “Gizli Bilgi” kategorisine ait metaforlar

Sıra No	Kategori	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
7	Gizli Bilgi (Tefsirin, gizli bilgileri açığa çıkartması)	Aynalı bir labirent (1) Hayatın şifresi (1) Hazine kutusunu açmak (1) Kazı (1) Nar taneleri (1) Pencere (2) Perde (2) Puzzle (1)	8	10	7,5

“Gizli Bilgi” ismiyle oluşturulan bu kategorinin toplam frekans değeri 10 olduğu görülmüştür. İki ve daha fazla frekans değerine sahip 2 farklı metafor vardır, bunlar sırasıyla, ‘pencere’ ve ‘perde’ şeklindedir. Bu metaforların frekans değerleri ise 2’dir. Ayrıca frekans değeri 1 olan 6 farklı metafor bulunmaktadır.

Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda sıralanmıştır;

“Tefsir aynalı bir labirent gibidir. Çünkü labirentin sonunu bilgi varsayarsak, bilgiye ilime ulaştırır.”

“Tefsir hayatın şifresi gibidir. Çünkü şifreyi çözdükçe hedefinize ulaşırsınız.”

“Tefsir hazine kutusunu açmak gibidir. Çünkü kutuyu açmayan içindeki değerli madenlere ulaşamaz.”

“Tefsir kazı gibidir. Çünkü metinden Cenab-ı Hakk’ın anlatmak istediği asıl şeyi çıkarmaya çalışırsın.”

“Tefsir nar tanecikleri gibidir. Çünkü nasıl ki narı dışından anlayamazsak Kur’an-ı da tefsir okuması yapmadan anlamamız sıhhatli olmaz.”

“Tefsir perde gibidir. Çünkü perdeyi açarsanız manzara netleşir.”

“Tefsir puzzle gibidir. Çünkü doğru parçaları doğru yerde kullanınca anlaşılır.”

1.8. “Değerli” Kategorisine Ait Bulgular

Bu kategoriye ait toplam 5 farklı metafor oluşturulmuştur.

Tablo 2.10. “Değerli” kategorisine ait metaforlar

Sıra No	Kategori	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
8	<i>Değerli (Tefsirin, Kur'an-ı anlamada değerli olması)</i>	Elmas (1) Hazine (1) İnsan hayatı (1) Oltu taşı tespih (1) Şelale (1)	5	5	3,75

“Değerli” ismiyle oluşturulan bu kategorinin toplam frekans değeri 5 olduğu görülmüştür. İki ve daha fazla frekans değerine sahip metafor bulunmamaktadır ve frekans değeri 1 olan 5 farklı metafor bulunmaktadır.

Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda sıralanmıştır;

“Tefsir elmas gibidir. Çünkü değeri okudukça anlaşılır.”

“Tefsir oltu taşı tespih gibidir. Çünkü her daneyi özenle inceleyip işleyerek bu danelerden bir bütün oluşturur. Ustasının da mührünü taşır.”

“Tefsir şelale gibidir. Çünkü kaynağı doğaldır. Kaynağına yapay bir müdahale yoktur.”

2. Bulguların Bazı Kriterlere Göre İncelenmesi

Bu bölümde çeşitli kriterlere göre bulgular tahlil edilecektir.

2.1. Katılımcıların Cinsiyet Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular

Araştırmamıza katılanlar ile ilgili bilgiler aşağıda yer almıştır.

Tablo 2.11. Katılımcıların Cinsiyet-Kategori Dağılımları

Cinsiyet	Derin Bilgi	Gerekli/Zorunlu	Araç/ Alet	Yol Gösterici	Aydınlatıcı	Huzur Kaynağı	Gizli Bilgi	Değerli	Toplam
Kız	22 %78,57	9 %69,23	7 %63,63	17 %56,66	15 %57,69	5 %50	2 %20	1 %20	78 %58,65
Erkek	6 %21,43	4 %30,77	4 %36,37	13 %43,34	11 %42,31	5 %50	8 %80	4 %80	55 %41,35
Toplam	28 %100	13 %100	11 %100	30 %100	26 %100	10 %100	10 %100	5 %100	133 %100

Tabloda yer alan verilere göre araştırmaya katılanların %58,65’si kız, %41,35’i ise erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan kız öğrencileri veya mezunlarının 22 metafor sayısı ile en fazla “Derin Bilgi” kategorisinde metafor ürettikleri görülmüştür. Sonrasında sırasıyla 17 metafor sayısı ile “Yol Gösterici”, 15 metafor sayısı ile “Aydınlatıcı”, 9 metafor sayısı ile “Gerekli/Zorunlu”, 7 metafor sayısı ile “Araç/Alet”, 5 metafor sayısı ile “Huzur Kaynağı”, 2 metafor sayısı ile “Gizli Bilgi” ve 1 metafor sayısı ile “Değerli” kategorilerinde metafor üretmişlerdir.

Erkek öğrencileri veya mezunlarının ise 13 metafor sayısı ile en fazla ‘Yol Gösterici’ kategorisinde metafor ürettikleri görülmüştür. Sonrasında da sırasıyla 11 metafor sayısı ile “Aydınlatıcı”, 8 metafor sayısı ile “Gizli Bilgi”, 6 metafor sayısı ile “Derin Bilgi”, 5 metafor sayısı ile “Huzur Kaynağı”, 4 metafor sayısı ile “Gerekli/Zorunlu”, 4 metafor sayısı ile “Araç/Alet”, ve 4 metafor sayısı ile “Değerli” kategorilerinde metafor üretmişlerdir.

Ayrıca erkek katılımcılar, ‘Gizli Bilgi’ ve ‘Değerli’ kategorilerinde; kız katılımcılar ise bu iki kategori dışındaki tüm kategorilerde daha fazla metafor üretmişlerdir.

2.2. Katılımcıların Üniversite Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular

Araştırmamıza katılanlar ile ilgili bilgiler aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2.12. Katılımcıların Üniversite-Kategori Dağılımları

Üniversite	Derin Bilgi	Gerekli/ Zorunlu	Araç/ Alet	Yol Gösterici	Aydınlatıcı	Huzur Kaynağı	Gizli Bilgi	Değerli	Toplam
Uşak Üniver- sitesi	14 %50	5 %38,4 6	6 %54,5 4	14 %46,6 6	16 %61,5 3	4 %40	2 %20	-	61 %45,8 6
Marmara Üniver- sitesi	5 %17,8 6	1 %7,69	1 %9,09	5 %16,6 6	4 %15,3 8	1 %10	1 %10	-	18 %13,5 3
İnönü Üniver- sitesi	3 %10,7 1	2 %15,3 9	-	3 %10	-	-	2 %20	2 %40	12 %9,02
Dokuz Eylül Üniver- sitesi	-	-	-	2 %6,66	2 %7,69	1 %10	-	-	5 %3,76
Atatürk Üniver- sitesi	1 %3,57	-	-	1 %3,33	1 %3,85	-	-	1 %20	4 %3
Çukurov a Üniver- sitesi	-	1 %7,69	2 %18,1 8	-	1 %3,85	-	-	-	4 %3
Selçuk Üniver- sitesi	-	1 %7,69	1 %9,09	1 %3,33	-	-	-	-	3 %2,26
Sakarya Üniver- sitesi	-	-	1 %9,09	-	1 %3,85	-	1 %10	-	3 %2,26
Hitit Üniver- sitesi	-	-	-	1 %3,33	-	1 %10	-	-	2 %1,5

İğdır Üniversitesi	-	-	-	-	-	1 %10	1 %10	-	2 %1,5
İstanbul Üniversitesi	2 %7,14	-	-	-	-	-	-	-	2 %1,5
Dicle Üniversitesi	-	1 %7,69	-	1 %3,33	-	-	-	-	2 %1,5
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	-	-	-	1 %3,33	1 %3,85	-	-	-	2 %1,5
Muş Alparslan Üniversitesi	-	1 %7,69	-	-	-	-	-	-	1 %0,75
Sinop Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	1 %10	-	1 %0,75
Ankara Üniversitesi	-	-	-	1 %3,33	-	-	-	-	1 %0,75
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	1 %20	1 %0,75
Trabzon Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	1 %10	-	1 %0,75
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1 %3,57	-	-	-	-	-	-	-	1 %0,75
Bülent Ecevit Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	%10	-	1 %0,75
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	1 %20	1 %0,75

Gümüşhane Üniversitesi	1 %3,57	-	-	-	-	-	-	-	1 %0,75
Necmettin Erbakan Üniversitesi	-	-	-	-	-	1 %10	-	-	1 %0,75
Batman Üniversitesi	-	1 %7,69	-	-	-	-	-	-	1 %0,75
Dumlupınar Üniversitesi	1 %3,57	-	-	-	-	-	-	-	1 %0,75
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	-	-	-	-	-	1 %10	-	-	1 %0,75
Toplam	28 %100	13 %100	11 %100	30 %100	26 %100	10 %10	10 %10	5 %10	133 %100

Tabloda yer alan verilere göre araştırmaya katılanlar 26 farklı üniversiteden oluşmaktadır. Katılımcıların %45,86'sı Uşak Üniversitesi'ni oluşturmasından dolayı 'Değerli' kategorisi dışındaki tüm kategorilerde en fazla metafor üreten Uşak Üniversitesi öğrencileri veya mezunlarından oluştuğu görülmüştür.

2.3. Katılımcıların Fakülte/Bölüm Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular
Araştırmamıza katılanlar ile ilgili bilgiler aşağıda yer almıştır.

Tablo 2.13. Araştırmaya Katılanların Bölüm-Kategori Dağılımı

Fakülte	Derin Bilgi	Gerekli/ Zorunlu	Araç/ Alet	Yol Gösterici	Aydınlatıcı	Huzur Kaynağı	Gizli Bilgi	Değerli	Toplam
İslami İlimler	15 %53,5 7	8 %61,5 4	6 %54,5 5	14 %46,6 7	16 %61,5 4	4 %40	2 %20	-	65 %48,8 7
İlahiyat	12 %42,8 6	5 %38,4 6	5 %45,4 5	11 %36,6 6	6 %23,0 8	4 %40	7 %70	3 %60	53 %39,8 5
DKAB	1 %3,57	-	-	5 %16,6 7	4 %15,3 8	2 %20	1 %10	2 %40	15 %11,2 8
Topla m	28 %100	13 %100	11 %100	30 %100	26 %100	10 %10 0	10 %10 0	5 %10 0	133 %100

Tabloda yer alan verilere göre araştırmaya katılanların %48,87’si İslami İlimler Fakültesi, %39,85’i İlahiyat Fakültesi ve %11,28’ü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi bölümü öğrencilerinden veya mezunlarından oluşmaktadır.

İslami İlimler Fakültesi öğrencileri veya mezunlarının 16 metafor ile en fazla “Aydınlatıcı” kategorisinde, sonrasında 15 metafor ile “Derin Bilgi”, 14 metafor ile “Yol Gösterici”, 8 metafor ile “Gerekli/Zorunlu”, 6 metafor ile “Araç/Alet”, 4 metafor ile “Huzur Kaynağı” ve 2 metafor ile “Gizli Bilgi” kategorilerinde metafor ürettikleri görülmüştür.

İlahiyat Fakültesi öğrencileri veya mezunlarının 12 metafor sayısı ile en fazla “Derin Bilgi” kategorisinde, sonrasında 11 metafor ile “Yol Gösterici”, 7 metafor ile “Gizli Bilgi”, 6 metafor ile “Aydınlatıcı”, 5 metafor ile “Gerekli/Zorunlu”, 5 metafor ile “Araç/Alet”, 4 metafor ile “Huzur Kaynağı” ve 3 metafor ile “Değerli” kategorilerde metafor ürettikleri tespit edilmiştir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Bölümü öğrencileri veya mezunlarının ise 5 metafor sayısı ile en fazla “Yol Gösterici” kategorisinde, sonrasında 4 metafor ile “Aydınlatıcı”, 2 metafor ile “Huzur Kaynağı”, yine 2 metafor ile “Değerli”, 1’er metafor ile “Derin Bilgi” ve “Gizli Bilgi” kategorilerinde metafor ürettikleri görülmektedir.

2.4. Katılımcıların Öğrenim Yılı Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular

Araştırmamıza katılanlar ile ilgili bilgiler aşağıda yer almıştır.

Tablo 2.14. Katılımcıların Öğrenim Yılı-Kategori Dağılımı

Sınıf	Derin Bilgi	Gerekli/Zorunlu	Araç/Alet	Yol Gösterici	Aydınlatıcı	Huzur Kaynağı	Gizli Bilgi	Değerli	Toplam
Mezun	8 %28,5	4 %30,7	3 %27,2	10 %33,3	8 %30,7	5 %50	6 %60	4 %80	48 %36,0
2.sınıf	5 %17,8	3 %23,0	3 %27,2	4 %13,3	6 %23,0	1 %10	1 %10	-	23 %17,2
3.sınıf	5 %17,8	1 %7,69	1 %9,09	4 %13,3	4 %15,3	3 %30	-	-	18 %13,5
4.sınıf	5 %17,8	3 %23,0	1 %9,09	4 %13,3	2 %7,69	-	1 %10	1 %20	17 %12,7
1.sınıf	4 %14,2	2 %15,3	2 %18,1	3 %10	2 %7,69	1 %10	2 %20	-	16 %12,0
Hazırlık sınıfı	1 %3,57	-	1 %9,09	5 %16,6	4 %15,3	-	-	-	11 %8,27
Toplam	28 %100	13 %100	11 %100	30 %100	26 %100	10 %10	10 %10	5 %10	133 %100

Tabloda yer alan verilere göre araştırmaya katılanların %36,09’unu mezunlar, %17,29’unu 2.sınıf, %13,53’ünü 3.sınıf, %12,78’ini 4.sınıf, %12,03’ünü 1.sınıf ve %8,27’sini ise Hazırlık sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan mezunların 10 metafor sayısı ile en fazla “Yol Gösterici” kategorisinde, 2.sınıf öğrencilerin 6 metafor sayısı ile “Aydınlatıcı” kategorisinde, 3.sınıf öğrencilerin 5 metafor sayısı ile “Derin Bilgi” kategorisinde, 4.sınıf öğrencilerin 5 metafor sayısı ile “Derin Bilgi” kategorisinde, 1.sınıf öğrencilerin 4 metafor sayısı ile “Derin Bilgi” kategorisinde ve Hazırlık sınıfı öğrencilerin ise 5 metafor sayısı ile “Yol Gösterici” kategorisinde metafor ürettikleri görülmüştür.

2.5. Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türlerine Göre Elde Edilen Bulgular

Araştırmamıza katılanlar ile ilgili bilgiler aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2.15. Katılımcıların Lise Türü-Kategori Dağılımı

Lise Türü	Derin Bilgi	Gerekli/Zorunlu	Araç/ Alet	Yol Gösterici	Aydınlatıcı	Huzur Kaynağı	Gizli Bilgi	Değerli	Toplam
İmam-Hatip Lisesi	23 %82,1	10 %76,9	10 %90,9	17 %56,6	17 %65,3	8 %80	9 %90	4 %80	98 %73,68
Anadolu Lisesi	4 %14,2	1 %7,69	1 %9,09	7 %23,3	4 %15,3	2 %20	1 %10	1 %20	21 %15,79
Açık Öğretim Lisesi	-	-	-	3 %10	1 %3,85	-	-	-	4 %3,01
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	-	1 %7,69	-	1 %3,33	1 %3,85	-	-	-	3 %2,26
Çok Programlı Anadolu Lisesi	1 %3,57	-	-	1 %3,33	1 %3,85	-	-	-	3 %2,26
Fen Lisesi	-	-	-	-	1 %3,85	-	-	-	1 %0,75

Sosyal Bilimler Lisesi	-	-	-	1 %3,33	-	-	-	-	1 %0,75
Güzel Sanatlar Lisesi	-	-	-	-	1 %3,85	-	-	-	1 %0,75
Spor Lisesi	-	1 %7,69	-	-	-	-	-	-	1 %0,75
Toplam	28 %100	13 %100	11 %100	30 %100	26 %100	10 %10 0	10 %10 0	5 %10 0	133 %100

Tabloda yer alan verilere göre araştırmaya katılanların mezun oldukları 9 farklı lise türü olduğu görülmüştür. Katılımcıların 98'i İmam-Hatip Lisesi mezunu olması sebebiyle tüm kategorilerde en fazla metafor üreten lise türü olmuştur. Diğer lise türleri ile ilgili bilgiler tabloda yer almaktadır.

2.6. Katılımcıların Meal Okuma Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular

Araştırmamıza katılanlar ile ilgili bilgiler aşağıda yer almıştır.

Tablo 2.16. Katılımcıların Meal Okuma-Kategori Dağılımı

Meal Okuma	Derin Bilgi	Gerekli/Zorunlu	Araç/Alet	Yol Gösterici	Aydınlatıcı	Huzur Kaynağı	Gizli Bilgi	Değerli	Toplam
Okuyan	22 %78,57	9 %69,23	8 %72,73	25 %83,33	18 %69,23	8 %80	9 %90	4 %80	103 %77,44
Okumayan	6 %21,43	4 %30,77	3 %27,27	5 %16,67	8 %30,77	2 %20	1 %10	1 %20	30 %22,56
Toplam	28 %100 0	13 %100	11 %100	30 %100	26 %100	10 %10 0	10 %10 0	5 %10 0	133 %100

Tabloda yer alan verilere göre araştırmaya katılanların %77,44'ü meal okumuş, %22,56'sı ise meal okumamış olanlardan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan meal okumuş öğrencilerin veya mezunların 25 metafor sayısı ile en fazla “Yol Gösterici” kategorisinde, sonrasında 22 metafor ile “Derin Bilgi”, 18 metafor ile “Aydınlatıcı”, 9 metafor ile “Gerekli/Zorunlu”, 9 metafor ile “Gizli Bilgi”, 8 metafor ile “Araç/Alet”, yine 8 metafor ile “Huzur Kaynağı” ve 4 metafor ile “Değerli” kategorilerinde metafor üretmişlerdir.

Meal okumamış öğrencilerin veya mezunların ise 8 metafor sayısı ile en fazla “Aydınlatıcı” kategorisinde, sonrasında 6 metafor ile “Derin Bilgi”, 5 metafor ile “Yol Gösterici”, 4 metafor ile “Gerekli/Zorunlu”, 3 metafor ile “Araç/Alet”, 2 metafor ile “Huzur Kaynağı”, 1’er metafor ile “Gizli Bilgi” ve “Değerli” kategorilerinde metafor ürettikleri görülmüştür.

2.7. Katılımcıların Herhangi Bir Tefsir Eserine Başlama veya Okuma Durumlarına Göre Elde Edilen Bulgular

Araştırmamıza katılanlar ile ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda yer almıştır.

Tablo 2.17. Katılımcıların Tefsir Okumaya Başlama/Okuma-Kategori Dağılımı

Tefsir Okuma	Derin Bilgi	Gerekli/Zorunlu	Araç/Alet	Yol Gösterici	Aydınlatıcı	Huzur Kaynağı	Gizli Bilgi	Değerli	Toplam
Başlayan	12 %42,86	3 %23,08	5 %45,45	10 %33,33	8 %30,77	3 %30	5 %50	1 %20	47 %35,34
Okuyan	-	2 %15,38	1 %9,1	2 %6,67	5 %19,23	1 %10	3 %30	2 %40	16 %12,03
Okumayan	16 %57,14	8 %61,54	5 %45,45	18 %60	13 %50	6 %40	2 %20	2 %40	70 %52,63
Toplam	28 %100	13 %100	11 %100	30 %100	26 %100	10 %100	10 %100	5 %100	133 %100

Tabloda yer alan verilere göre araştırmaya katılanların %52,63'ü hiçbir tefsir eserini okumamış, %35,34'ü her hangi bir tefsir eserini henüz okumaya başlamış ve %12,03'ü ise her hangi bir tefsir eserini baştan sona okumuş olanlardan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan, hiçbir tefsir eserini okumamış öğrencilerin veya mezunların 18 metafor sayısı ile en fazla ‘‘Yol Gösterici’’ kategorisinde, sonrasında 16 metafor ile ‘‘Derin Bilgi’’, 13 metafor ile ‘‘Aydınlatıcı’’, 8 metafor ile ‘‘Gerekli/Zorunlu’’, 6 metafor ile ‘‘Huzur Kaynağı’’, 5 metafor ile ‘‘Araç/Alet’’, 2’şer metafor ile ‘‘Gizli Bilgi’’ ve ‘‘Değerli’’ kategorilerinde metafor ürettikleri görülmüştür.

Her hangi bir tefsir eserini henüz okumaya başlamış öğrencilerin veya mezunların 12 metafor sayısı ile en fazla ‘‘Derin Bilgi’’ kategorisinde, sonrasında 10 metafor ile ‘‘Yol Gösterici’’, 8 metafor ile ‘‘Aydınlatıcı’’, 5 metafor ile ‘‘Araç/Alet’’, 5 metafor ile ‘‘Gizli Bilgi’’, 3 metafor ile ‘‘Gerekli/Zorunlu’’, yine 3 metafor ile ‘‘Huzur Kaynağı’’ ve 1 metafor ile ‘‘Değerli’’ kategorilerinde metafor ürettikleri görülmüştür.

Her hangi bir tefsir eserini baştan sona okumuş öğrencilerin veya mezunların 5 metafor sayısı ile en fazla ‘‘Aydınlatıcı’’ kategorisinde, sonrasında 3 metafor ile ‘‘Gizli Bilgi’’, 2’şer metafor ile ‘‘Gerekli/Zorunlu’’, ‘‘Yol Gösterici’’, ‘‘Değerli’’, 1’er metafor ile ise ‘‘Araç/Alet’’ ve ‘‘Huzur Kaynağı’’ kategorilerinde metafor ürettikleri görülmüştür.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmamızın bu bölümünde katılımcılar tarafından oluşturulan metaforlar analiz edilerek değerlendirmeleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular ve veriler tahlil edilerek çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Metafor Tekniği İle İlgili Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, *nitel araştırma* yöntemlerinden *metafor* tekniği kullanılmıştır. Katılımcılara *yarı yapılandırılmış açık uçlu sorunun* yer aldığı bir *anket* sunulmuş ve elde edilen veriler *içerik analizi yöntemi* ile değerlendirilmiştir.

Araştırma öncesinde uygulanan anket ile katılımcılardan tefsir kavramının neye benzediğini nedenleriyle açıklamaları istenmiş ve elde edilen veriler analiz edilerek anlamsal açıdan birbirine benzer metaforlar ile kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmaya toplam 200 kişi katılmış ancak değerlendirme aşamasında 133 katılımcının cevapları dikkate alınmıştır.

Oluşturulan metaforların toplam frekans değerleri 133 olarak hesaplanmış, 2 veya daha fazla tekrarlanan metafor sayısı ise 26 ve frekans değerleri de 87 olduğu görülmüştür. Anket sonucunda elde edilen metaforlardan 67 metafor geçersiz sayılmış ve oluşturulan kategoriler içine dahil edilmemiştir. Bunun gerekçesi olarak da katılımcıları metafor oluşturma hakkında yeterliliklerinin olmadığı söylenebilir.

Araştırmada elde edilen veriler ışığında, aşağıda yer alan başlıklar altında araştırmanın sonuçları ortaya konulmuştur.

1.1. “Derin Bilgi” Kategorisine Ait Sonuçlar

“Derin Bilgi” kategorisinde en çok tekrar eden “okyanus” metaforudur. Katılımcılar, “ağaç”, “deniz”, “kainat”, “kitap”, “matruşka”, “roman”, “video” ve “yelpaze” gibi metaforlar oluşturmuşlardır. Bu kategorinin toplam metafor sayısı 16 ve frekansları toplamı ise 28’dir. Diğer kategoriler içinde %21,05’ini oluşturmaktadır.

Katılımcılar bu kategoride “Tefsir” kavramını derin ve uçsuz bucaksız bir bilgiye benzetmişlerdir. Tefsir ile Kur’an-ı Kerim’i açıkladıkça daha fazla yeni bilgilerle karşılaşmakta ve mana zenginleşmektedir. Tefsir, Kur’an-ı Kerim’i daha derinlemesine ve ayrıntılı olarak incelememize olanak sağlamaktadır.

1.2. “Gerekli/Zorunlu” Kategorisine Ait Sonuçlar

“Gerekli/Zorunlu” kategorisinde en çok tekrar eden “oksijen” ve “su” metaforlarıdır. Katılımcılar, “ağacın kökleri”, “anne”, “evin çatısı”, “hayat”, “mihenk taşı” ve “yemek” gibi metaforlar üretmişlerdir. Bu kategorinin toplam metafor sayısı 11 ve frekansları toplamı ise 13 olduğu görülmüştür. Diğer kategoriler içinde %9,8’ini oluşturmaktadır.

Katılımcılar bu kategoride “Tefsir” kavramını yaşam için gerekli olan olgulara benzetmişlerdir. Tefsir, Kur’an-ı Kerim’i açıklamada, anlamada gerekli olan bir ilimdir. Tefsir olmadığı takdirde Kur’an’da yer alan manalara ulaşılamaz ve hakikatler bilinemez.

1.3. “Araç/Alet” Kategorisine Ait Sonuçlar

“Araç/Alet” kategorisinde en çok tekrar eden “anahtar” ve “ayna” metaforlarıdır. Katılımcılar, “gözlük”, “telefon” ve “teleskop” gibi metaforlar oluşturmuşlardır. Bu kategorinin toplam metafor sayısı 5 ve frekansları toplamı ise 11’dir. Diğer kategoriler içinde %8,3’ünü oluşturmaktadır.

Katılımcılar bu kategoride “Tefsir” kavramını bir alete benzetmişlerdir. Nasıl ki anahtar kilitli bir kapıyı açar, teleskop uzak mesafede bulunan cisimleri yakından görmemizi sağlar ise Tefsir de Kur’an-ı Kerim’i açıklamamızı ve O’nu anlamamızı sağlayan bir araçtır.

1.4. “Yol Gösterici” Kategorisine Ait Sonuçlar

“Yol Gösterici” kategorisinde en çok tekrar eden “rehber” metaforudur. Katılımcılar, “harita”, “kılavuz”, “navigasyon”, “öğretmen”, “pusula”, “reçete”, “sözlük” ve “yol haritası” gibi metaforlar üretmişlerdir. Bu kategorinin toplam metafor sayısı 12 ve frekansları toplamı ise 30 olduğu tespit edilmiştir. Diğer kategoriler içinde %22,6’sını oluşturmaktadır.

Katılımcılar bu kategoride “Tefsir” i, bize doğru yolu bulmamızı sağlayan, bilmediğimiz bir yerde bize rehberlik eden, yön gösteren gibi anlamlarda kullanmışlardır. Tefsir, Kur’an-ı Kerim’i anlamamıza eşlik eden, nasıl açıklanması gerektiği ile ilgili bizlere yol gösteren bir ilimdir.

1.5. “Aydınlatıcı” Kategorisine Ait Sonuçlar

“Aydınlatıcı” kategorisinde en çok tekrar eden “ışık” metaforudur. Katılımcılar, “ay ışığı”, “fener”, “güneş”, “kandil” ve “lamba” gibi metaforlar oluşturmuşlardır. Bu kategorinin toplam metafor sayısı 8 ve frekansları toplamı ise 26’dır. Diğer kategoriler içinde %19,5’ini oluşturmaktadır.

Katılımcılar bu kategoride “Tefsir” kavramını karanlıkları aydınlatan, görünmeyeni görünür yapan anlamında kullanmışlardır. Tefsir, Kur’an-ı Kerim’i anlamamız için bize ışık olan, anlaşılması zor ifadeleri anlamamızı, görmemizi sağlayan bir ilimdir.

1.6. “Huzur Kaynağı” Kategorisine Ait Sonuçlar

“Huzur Kaynağı” kategorisinde en çok tekrar eden “çiçek”, “gül” ve “meyve” metaforlarıdır. Katılımcılar, “bahar”, “baharat”, “hediye” ve “şerbet” gibi metaforlar oluşturmuşlardır. Bu kategorinin toplam metafor sayısı 7 ve frekansları toplamı ise 10 olduğu görülmüştür. Diğer kategoriler içinde %7,5’ini oluşturmaktadır.

Katılımcılar bu kategoride “Tefsir” kavramını huzur ve mutluluk kaynağı olarak tasvir etmişlerdir. Tefsir ile Kur’an-ı Kerim’de ki manaların açığa çıkması ve bunların hayata yansıtılmasıyla kişinin huzurlu ve mutlu olmasına vesile olan bir ilimdir.

1.7. “Gizli Bilgi” Kategorisine Ait Sonuçlar

“Gizli Bilgi” kategorisinde en çok tekrar eden “pencere” ve “perde” metaforlarıdır. Katılımcılar, “aynalı bir labirent”, “hayatın şifresi”, “kazi”, “nar taneleri” ve “puzzle” gibi metaforlar üretmişlerdir. Bu kategorinin toplam metafor sayısı 8 ve frekansları toplamı ise 10’dur. Diğer kategoriler içinde %7,5’ini oluşturmaktadır.

Katılımcılar bu kategoride “Tefsir” kavramını gizli kalmış, açığa çıkmayı bekleyen bir bilgiye benzetmişlerdir. Tefsir, Kur’an-ı Kerim de ki asıl mananın ortaya çıkartılmasını, muğlak ifadelerin daha net anlaşılmasını sağlayan bir ilimdir.

1.8. “Değerli” Kategorisine Ait Sonuçlar

“Değerli” kategorisinde katılımcılar, “elmas”, “hazine”, “insan hayatı”, “oltu taşı tespih” ve “şelale” gibi metaforlar oluşturmuşlardır. Bu kategorinin toplam metafor sayısı 5 ve frekansları toplamı ise 5’tir. Diğer kategoriler içinde %3,75’ini oluşturmaktadır.

Katılımcılar bu kategoride “Tefsir” kavramını değerli bir olguya benzetmişlerdir. Tefsir, Kur’an-ı Kerim’i daha doğru bir şekilde anlamamız için önemli ve değerli bir ilimdir.

2. Bulguların Bazı Kriterlere Göre Değerlendirilmesi

2.1. Katılımcıların Cinsiyet Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar

Elde edilen verilere göre cinsiyet değişkeninin Tefsir kavramına yönelik algı üzerindeki etkisi hakkında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır;

Erkek katılımcıların ürettikleri metaforlara bakıldığında “Yol Gösterici” ve “Aydınlatıcı” kategorilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca “Gizli Bilgi” ve “Değerli” kategorilerinde kız katılımcılardan daha fazla metafor üretmişlerdir.

Kız katılımcıların ürettikleri metaforlara bakıldığında ise “Derin Bilgi”, “Yol Gösterici” ve “Aydınlatıcı” kategorilerinde daha fazla toplandığı görülmüştür. Ayrıca “Gizli Bilgi” ve “Değerli” kategorileri dışındaki diğer kategorilerde erkek katılımcılardan daha fazla metafor üretmişlerdir.

Genel olarak bakıldığında da tüm katılımcıların ürettikleri metaforların, “Derin Bilgi”, “Yol Gösterici” ve “Aydınlatıcı” kategorilerinde daha yoğun olduğu görülmektedir.

2.2. Katılımcıların Üniversite Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar

Katılımcıların üniversiteleri açısından değerlendirdiğimizde, 26 farklı üniversiteden en az bir metafor üreten katılımcının bulunması ve katılımcıların çoğunluğunun Uşak Üniversitesi öğrenci ve mezunlarından oluşması sebebiyle diğer üniversitelerle yapılacak karşılaştırma sağlıklı olmayacaktır.

Uşak Üniversitesi katılımcılarına baktığımızda ise “Derin Bilgi”, “Yol Gösterici” ve “Aydınlatıcı” kategorilerinde daha fazla metafor ürettikleri görülmüştür.

2.3. Katılımcıların Fakülte/Bölüm Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar

Katılımcıların bölümleri açısından bakıldığında, İslami İlimler Fakültesi katılımcılarının ürettikleri metaforlar “Aydınlatıcı”, “Derin Bilgi” ve “Yol Gösterici” kategorilerinde; İlahiyat Fakültesi katılımcılarının ürettikleri metaforlar “Derin Bilgi” ve “Yol Gösterici” kategorilerinde; Din Kültür ve Ahlak Bilgisi Bölümü katılımcılarının ürettikleri metaforlar ise “Yol Gösterici” ve “Aydınlatıcı” kategorilerinde yoğunlaştığı görülmüştür.

2.4. Katılımcıların Öğrenim Yılı Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar

Katılımcıların öğrenim yılı durumlarına göre değerlendirdiğimizde; Hazırlık sınıfı öğrencilerin “Yol Gösterici” kategorisinde, 1.sınıf öğrencilerin “Derin Bilgi” kategorisinde, 2.sınıf öğrencilerin “Aydınlatıcı” kategorisinde, 3.sınıf öğrencilerin “Derin Bilgi” kategorisinde, 4.sınıf öğrencilerin “Derin Bilgi” kategorisinde ve mezunların ise “Yol Gösterici” kategorisinde daha fazla metafor ürettikleri tespit edilmiştir.

2.5. Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türlerine Göre Elde Edilen Sonuçlar

Katılımcıların mezun oldukları lise türleri açısından değerlendirdiğimizde, 9 farklı lise türünden her biri için en az bir metafor üreten katılımcı bulunmakta ve katılımcıların çoğunluğunu İmam-Hatip Lisesi mezunları oluşturmasından dolayı tüm kategorilerde en fazla metafor üreten grubu İmam-Hatip Lisesi mezunları oluşturmaktadır.

İmam-Hatip Lisesi mezunları ise en fazla “Derin Bilgi” kategorisinde metafor ürettikleri görülmüştür.

2.6. Katılımcıların Meal Okuma Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar

Katılımcıların Meal okuma durumlarına göre bakıldığında, meal okumuş katılımcıların “Yol Gösterici” kategorisinde, meal okumamış katılımcıların ise “Aydınlatıcı” kategorisinde daha fazla metafor ürettikleri görülmüştür.

2.7. Katılımcıların Herhangi Bir Tefsir Esrine Başlama veya Okuma Durumlarına Göre Elde Edilen Sonuçlar

Herhangi bir tefsir eserini okumaya başlayan katılımcıların “Derin Bilgi” kategorisinde; herhangi bir tefsir eserini okumuş olan katılımcıların “Aydınlatıcı” kategorisinde ve hiçbir tefsir eseri okumamış katılımcıların ise “Yol Gösterici” kategorisinde daha fazla metafor ürettikleri tespit edilmiştir.

3. Öneriler

Bu araştırma sonucunda “Tefsir” kavramına yönelik farklı şekillerde algıların olduğu görülmüştür. Tefsir, Kur’an ilimleri içerisinde önemli bir yere sahip olmasından dolayı bu çalışma, özellikle ilahiyatçıların Tefsire bakışlarına yönelik fikir sahibi olması açısından ilgililer için yol gösterici olabilir.

Tefsir öğretiminde öğrencinin zihin dünyasının, öğretilen bilgi, bilginin hayata dair çözüm sunabilmesi, ruhsal bir doyuma ya da manevi bir duyguya hitap etmesi gibi hususlar dikkate alınarak işlenmesi yararlı olacaktır. Zira metaforların oluşumunda bilginin ve öğrenilen bilginin ifade ettiği yararın öne çıktığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Tefsir ile ilgili daha yoğun bir bilgi aktarımı ile birlikte yaşanan hayata dair çözüm önerileri sunmak yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Arslan, Pınar. "Okul Kavramına İlişkin Metaforlar". *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama* 3/1 (Nisan 2020), 1-14.
- Aydın, İbrahim Hakkı. "Bir Felsefi Metafor 'Yolda Olmak'". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 6/1 (Şubat 2006), 9-22.
- Birişik, Abdulhamit. "Tefsir". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/281-290. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Usulü*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1971.
- Çelikten, Mustafa. "Kültür ve Öğretmen Metaforları". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/21 (Aralık 2006), 269-283.
- Demirci, Muhsin. "Tefsirin Tanımı ve Niteliği". *Tefsir Tarihi ve Usulü*. ed. Bahattin Dartma. 56-79. Eskişehir: AÖF Yayınları, 2019.
- Demirci, Muhsin. *Tefsir Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2014.
- Doğan, Mehmet Zeki – Güneş, Abdülbaki. "Tefsir Tarihine Kısa Bir Bakış". *İlahiyat 2* (Haziran 2019), 47-66.
- Geçit, Yılmaz – Gençer, Gülşah. "Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi". *Marmara Coğrafya Dergisi* 23 (Ocak 2011), 1-19.
- Girmen, Pınar. *İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.
- Kocabıyık, Oya Onat. "Olgubilim ve Gömülü Kuram: Bazı Özellikler Açısından Karşılaştırma". *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6/1 (Aralık 2015), 55-66.
- Koç, Emine Seda. "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleği Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları". *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15/1 (Nisan 2014), 47-72.
- Lakoff, George - Johnson, Mark. *Metaforlar Hayat, Anlam ve Dil*. çev. Gökhan Yavuz Demir. İstanbul: İthaki Yayınları, 2.Baskı, 2015.

- Miles, Matthew B. - Huberman, A. Michael. *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. California: SAGE Publications, 2. Edition, 1994.
- Morgan, Gareth. *Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor*. çev. Gündüz Bulut. İstanbul: Mess Yayın, 1998.
- Meisami, Julie Scott - Starkey, Paul. *Encyclopedia of Arabic Literature*. London: Routledge, 1998.
- Suyûtî, Celaleddin. *el- İtkan fi Ulumi'l-Kur'an*. çev. Sakıp Yıldız - Hüseyin Avni Çelik. İstanbul: Hikmet Neşriyat, 1987.
- Şaban, Ahmet. "Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Öğretmen" Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/2 (Haziran 2004), 131-155.
- Taberî, Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid. *Câmi 'u'l-beyân fi tefsîri'l- Kur'an*. thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türkî. 24 Cilt. Kahire: Dâru Hecr, 1422.
- Yıldırım, Ali – Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 8. Basım, 2011.
- Yüceil, Hilal Mertol. *Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin Metaforik Algıları (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği)*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Zürkânî, Muhammed Abdülazim. *Menâhilü'l-İrfân*. çev. Ramazan Şahan. İstanbul: Beka Yayıncılık, 2015.

EKLER

Ek-1. İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurul Onayı

12.09.2022 22:46		Etik Kurul Otomasyonu	
T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi : 06-06-2022	Oturum Sayısı : 12	Karar Sayısı : 10	
Etik Açından Uygun			
Çalışma Adı	İlahiyatçıların 'Tefsir' Kavramına İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi		
Araştırmacılar	Yüksek Lisans Öğrencisi Halil TURAN (Yürütücü) Doç.Dr. Harun BEKİROĞLU (Danışman)		
Başkan	Prof.Dr. Hüseyin Suphi ERDEM		
Kurul Üyeleri			
Sekreter Hatice CIHAN		Prof.Dr. Mustafa ARSLAN	
Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR		Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK	
Prof.Dr. Nesrin SİS		Prof.Dr. Mehmet ÜSTÜNER	
Prof.Dr. Lütfiye ÖZDEMİR			

Ek-2. Anket Formu

Yüksek Lisans AnketFormu

Bu çalışmanın verileri, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yüksek Lisans tez çalışmasında kullanılacaktır.

Gerekli hassasiyeti göstererek soruları cevaplandıracağımızı ümit ediyor, yardımlarınız için teşekkür ederim.

Halil TURAN

[Aşağıda bulunan sorular dikkatlice okuyarak doğru bir şekilde cevaplandırdıktan sonra, "TEFSİR" kavramının zihninizde oluşturduğu çağrışımları (ilişkilendirdiğiniz benzer kavramları; somut, soyut, canlı, cansız, özel, genel) birer kelime ile yazmanız ve bunun gerekçesini kısaca açıklamanız gerekmektedir. (Öm. Aile çiçek gibidir, çünkü sevgini verdikçe çiçek açar.) Vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak, yukarıda belirtilen amaç dışında kullanılmayacaktır.]

* Gerekli

1. Cinsiyetiniz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

Erkek

Kadın

2. Üniversiteniz *

3. Fakülte/Bölüm *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- İlahiyat Fakültesi
 İslami İlimler Fakültesi
 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü
 İlahiyat Önlisans

4. Sınıf *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Hazırlık
 1
 2
 3
 4
 Mezun

5. Hangi lise türünden mezun oldunuz?*

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
 Anadolu lisesi
 Sosyal bilimler lisesi
 Güzel sanatlar lisesi
 İmam hatip lisesi
 Fen lisesi
 Spor lisesi
 Çok programlı Anadolu lisesi
 Açık Öğretim Lisesi

6. Herhangi bir Kur'an-ı Kerim mealini hiç okudunuz mu? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Evet
 Hayır

7. Herhangi bir Tefsir eserini okumaya başladınız mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Evet
 Hayır

8. Hangi Tefsir eserini okumaya başladınız? Yazınız. *

Bir önceki soruya cevabınız 'Evet' ise okumaya başladığımız eserlerin isimlerini belirtiniz. Bir önceki soruya cevabınız 'Hayır' ise 'Başlamadım' yazınız.

---

9. Herhangi bir Tefsir eserini (baştan sona) okudunuz mu? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Evet
 Hayır

10. Hangi Tefsir eserlerini (baştan sona) okudunuz? Yazınız. *

Bir önceki soruya cevabınız 'Evet' ise okuduğunuz eserlerin isimlerini belirtiniz. Bir önceki soruya cevabınız 'Hayır' ise 'Okumadım' yazınız.

---

11. Size göre 'TEFSİR' ne gibidir? Açıklayınız. *

"TEFSİR ..... gibidir. Çünkü ..... " şeklinde cevaplandırınız. "TEFSİR" kavramının zihninizde oluşturduğu çağrışımı (ilişkilendirdiğiniz benzer kavramları; somut, soyut, canlı, cansız, özel, genel) bir KELİME ile yazmanız ve bunun gerekçesini kısaca açıklamanız gerekmektedir. (Örn. Aile çiçek gibidir, çünkü sevgini verdikçe çiçek açar.)
